

Prof. Dr. Necati Öner ile Mülakat

Prof. Dr. Ahmet İnam

Ahmet İnam - Hocam siz bütün hayatınızı felsefeye adanmış ve bu yolda gerçekten öğrenciler yetiştirmiş ve bunların yetişmesinde de Türkiye’de felsefenin gelişmesinde de yeni yollar açmış, öncülük etmiş, insan yetiştirmiş, düşünmüş ve hala düşünmekte ve eserler meydana getirmekte olan bir insansınız. Şimdi, bu sizle yapacağımız konuşmada, hem açmak istediğiniz fikirler, vermek istediğiniz mesajlar ve sizin hangi eserleriniz üzerinde, gençlerin nasıl okuma yapması konusunda önerilerinizle birlikte, sizin insan olan yanınızla hayat tarzınızla insanlara bakışınızla Türkiye’nin yalnız felsefe ve bilim açısından değil de işte siyasi boyutuyla, kültürel boyutuyla, hayat tarzıyla, nerede olduğunu, nereye gitmekte olduğu konusunda görüşlerinizi lütfederseniz sanıyorum sizden sonraki kuşaklar da bu konuşmalardan oldukça yararlanma imkânı bulabilirler.

Necati Öner- Estağfurullah. Nasıl başlayalım. Şöyle:

- İsterseniz bu mesela sizin çok üzerinde önemle durduğunuz fakat yeterince bizim ülkemizde ve belki şu anda dünyada da üzerinde durulmayan bu zihniyet, tavır alma bunlar çok önemli kavramlar bunları biraz daha açıp ve önemini tekrar vurgularsanız iyi olabilir.
- Şimdi şöyle düşünüyorum. İnsan faaliyetlerinde bilgi en önemli şeydir. Çünkü bizim bütün bilinçli eylemlerimiz bir bilgiye göre olur.
- Ama bilgiyi siz geniş anlamda anlıyorsunuz.
- Bilgiden ne anlıyoruz? Bilgi var olanın zihindeki görüntüsüdür. Mesela şu mikrofon, sesi var, görüntüsü bunun eldeki bilgisidir. Bu çok önemli, öyleyse var olan ne ki, bu da akla gelen bir soru.
- Çünkü dışımızda olmayabilir de. Mesela uçan at gibi, Zümrüdü Anka kuşu gibi.
- Elbette onun için var olanı şöyle tanımlıyorum. Hakkında hüküm verilebilendir.
- O zaman edebiyat eserlerindeki kahramanlar da var oluyor, değil mi?
- Her şey işin içine girer işte şu kristaldir derken bunun varlığını söylüyoruz veyahut Reşat Nuri’nin *Çalılıkusu*’nda Feride idealist bir öğretmendir. Reelde Feride yok. Öyleyse bu varolanlar ya reel olur gerçek veyahut sanal. Bu sanal olanları insan bu reellere bakarak kendisinin uydurduğu bütün hikâye kahramanları mitolojiler roman kahramanları masal kahramanları bunlar reelden uydurmuşlardır. Reelden çıkarıyor. Onun için böyle geniş ve onun da bilgisi var. Mesela diyorum ki ne bileyim ejderha 7 dilli 8 ayaklı bilmem neli bir varlıktır. Reelde böyle bir şey yok. Şimdi bütün bunlar da bu bilgi yığını. Sanki biz bilgi yağmuru altındayız. Bilinçliğimiz başladığından itibaren bilgi ediniyoruz ve bu bilgilerimizi paylaşıyoruz kolektif bir boyutu var. Hem veriyorum, hem alıyorum. Almam benim ya o varolanla direk karşısında bulunurken alıyorum. Yani idrak ediyorum. Veyahut bana naklediliyor kitapla gazeteyle

annemden babamdan. Bilgi yağmuru içindeyiz. Peki, bu bilgi dünyamız 6 çeşit bizim. 6 tür bilgi var. Ve bu 6 tür bilgi birbirine indirgenemez. Bunlar din, felsefe, bilim, sanat, günlük bilgi ve okült bilgi. Bütün bilgilerimiz bunlardan bir tanesidir.

- Bunların birleşmesiyle oluşan bilgiler de oluyor mu?
- Hepsinden istifade ediyorum. Ben herhangi bir eylemimden bunlardan herhangi birine dayanıyorum.
- Veya birkaçı da olabiliyor mu?
- Gayet tabi. Ama bunların amaçları ayrı işlevleri ayrı kaynakları ayrı ayrı ama ben hepsini kullanıyorum yerine göre bazen onu, bazen onu, bazen ikisini birden.
- Peki hocam bilgiyi kullanma bilgisi diye bir bilgi var mı nasıl oluyor da bir bilgiyi
- Şöyle oluyor en basitinden diyeyim. Nasıl kullanırım. Bir makineyi yaparken benim bir bilgim var. Bir şeye göre yapıyorum. Fizik kurallarını bilmem nesini tasarısını kullanma anlamı, onu diyorum. Eyleme geçirme bilgiyi. En basitinden pilav pişirmek için iki su bir pirinç bunlarda bir bilgi hepsi böyle. Hepsi bu varolanın bendeki aksinin uygulaması. Buradan alıyorum onu ben uyguluyorum. Şimdi bunların içerisinde ikisinin özelliği farklıdır. Bu altı bilginin birisi din birisi felsefe diğerlerinden farklı tarafları nedir. Şimdi dinin farklı tarafı diğerinin hepsinden fazla felsefe de dahil. Dinde aşkın bir varlığa dayalılığı var. Ve bu inanç. İnanmayan için böyle bir bilgi yoktur bu koftur, boştur yani, inanan açısından bakınca o mutlak varlığın bilgisi yani İslam'da Kur'an. Bir Müslüman inanıyor ki bunu Allah vahyetti. Allah mutlak bir varlık olduğu için bilgisi de mutlaktır. Diğer bilgilerden farklı olarak ve değişmez. Ve Tartışılmaz. Ya kabul edersin ya reddedersin belki diyeceksiniz ki dinde bu kadar tartışmalar var dini bilginin iki kısmı var birisi bu mutlak varlıktan bildirilen bilgiye inanan kısım, insanın mutlağı bilme gücü olmadığı için onu yorumluyor.
- Yorumlar farklı.
- Tartışma yorumlar üzerine yani Allah'ın onun için her dinde mezhepler var. Aynı şeye dayanıyorlar. Tartışma işte bu yorumlar üzerinde. Yorumlar üzerine tartışma yapıyorlar.
- O kült bilgi için ne diyebiliriz hocam? Ne gibi özelliği var diğer bilgilerden.
- Diğerlerinden özelliği gizli, görünmez güçlere inanmak.
- Veya temas kurduğunuzu söylemek mi?
- Tabi o da var. Mesela falcıların büyücülerin ruh çağırma ve bu da bir ihtiyaç bütün bunlar edinirken veyahut uygularken şey var bahsettik ya bir zihniyetin gereği.
- Yani 6 ayrı zihniyet mi var hocam, altı ayrı bilgiye karşı.
- Hayır hayır. Yani batıda bu konuyu irdeleyenler ve etnologlar aynı fikirde: Genellikle iki zihniyet kabul edilir. Birisi majik yahut mitik birisi pozitif veyahut medeni ötekisi ilkel. Hep çeşitli adlar ama hep aynıdır. Bu bizim temel zihniyetimiz Bu zihniyetler doğuştan bende var. Ne demek değil mi? Nasıl?
- Yani iki zihniyet de var bende.

- İki zihniyette bende var ve değişmez yok olmaz da. Ben şöyle bir şey düşündüm Ahmet Bey, bu mevzu üzerinde düşünürken. Bana göre sanki bir üçüncü zihniyetimiz daha var insan olarak onu ben burada bizim bir toplantıda anlattım da kimse ilgilenmedi hiç dikkatlerini çekmedi.
- Hangi toplantıda hocam, bizim derneğin mi?
- Bizim derneğin, milli kütüphanede yapmıştım.
- Bir panel miydi hocam?
- Paneldi evet. Bizde bir fikir eksikimiz var anti parantez onu diyelim. Bizde tenkit fikri yok düşünce yok yani. Eleştiri düşüncesi yok eleştiri illa bir şeyin kötülüğünü söylemek değil iyiliğini de, yanlısını da, doğrusunu da. Eğer sizin fikriniz eleştirilmezse kendinizi hapsolmuş hissedersiniz; ben iyi mi dedim, yanlış mı dedim, doğru mu dedim. Bu yok bizde. Bizde eleştiri nasıl oluyor. Ya siz benim dostumsunuz sizi ben methetmek için yapıyorum veyahut düşmanımsınız sizi kötülemek için.
- Evet maalesef.
- Objektif eleştiri yok. Onun için gelişmiyoruz.
- Bir de hocam kayıtsızlık var.
- İlgilenmiyor.
- Kimse kimsenin yazdığıyla ilgilenmiyor.
- İlgilenmiyor ve bir de bizim bir kompleksimiz var maalesef bir de bu Türktür, yerlidir.
- Orijinal bir şey söyleyemez.
- Söyleyemez. Maalesef. Onun için sık sık gavur adlarını zikrederiz kitaplardan
- Meşruiyet kazanmak için belki.
- Aşağılık kompleksimizin ifadesi maalesef.
- Şimdi ben zannediyorum ki bizde bir üçüncü temel zihniyet, eleştirisel zihniyet yani kritik bunu ilkelde de görürüm, medenide de görürüm yani eğer ilkel bir toplumdaki insan bir şey yaparsa karşiki beğenmezse onu eleştirir.
- Çocukta da var.
- Çocukta da var. Medeni olgun bir insanda da var. Yaptığını işte beğendim beğenmedim. Ve Bunlar bizim doğuştan ve ne yapıyor bunlar. Bunlar ben adeta diyorum bunlar zihninin penceresi yani zaten zihniyet zihin faaliyetlerinin içinde bulunduğu ortam. Yani ben bir pencereden var olana bakıyorum. Hep esas var olandır çünkü. Bir pencereden bakıyorum. Ya pozitif pencereden bakıyorum, ya majik pencereden bakıyorum veya kritik pencereden bakıyorum. Her insanda bu var, her insanda. Yalnız bunların hakimiyeti farklı. İlkel bir toplumdaki insanın zihin faaliyetlerinin % 90'ı majikse % 10'unda da pozitif var. Medeni toplumda da tersi.
- Türkiye için ne diyebiliriz hocam?
- Türkiye için efendim biz medeni bir toplumuz. Dünyaya bakarsak. Bizde de pozitif şey fazla. Ama şey yok olmaz. Majik yok olmaz. Bunun ben bir kitapta görmüştüm

60'lı yıllarda Amerikan Üniversitelerinde bir etnolojik araştırma yapılmış. 2000 küsur Batıl inanç tespit edilmiş.

- E şimdi daha da artmış olabilir hocam.
- Bizde böyle şeyler yapılmıyor. Bizde yapılırsa 5000'de çıkar. Şimdi bütün bu şeyler batıl inançlar majik zihniyetin gereği olarak ortaya çıkar.
- Birçok bilim insanında da var galiba değil mi?
- Herkeste var en pozitif olan en bilim insanında da var. Bu yok olmuyor çünkü ama az var mesela bakın bizde bir şey söylüyor: tü, tü, tü!
- Evet, bu tahtaya vurmak.
- Evet, bu içeriden bu zihniyet dürtüyor tatmin olmak istiyor.
- Evet, doğru.
- Öğrenciler arasında çoktur tarih sınavında bu lacivert ceketimi giymiştim çok uğurlu geldi. Bunların hiçbirinin realiteyle alakası yok. Ama ona inanıyor. Hiç ben öyle fala mala inanmam. Hele şu benim burcumu bir okusana ne yazıyor. İçeriden dürtüyor. İçeriden dürtüyor. Yani, bu yok olmaz. Hâkimiyetini çoğaltmamak lazım.
- Peki hocam bunun kökeni hakkında bir fikriniz var mı?
- Doğuştan insan doğuşla bunu ediniyor.
- Acaba Jung, Jung'un da öyle bir şeyi var ya kolektif bilinç dışı acaba işte bizim taaa bu gezegendeki ilk ortaya çıkışımızdan itibaren yaşadıklarımızın bir biçimde genler yoluyla aktarımıyla ilgili olabilir mi?
- Olabilir yani bu doğuştan var. Bir insan doğuyor bu üç zihniyetle doğuyor bir de
- Demek ki *tabula rasa* gibi bir şey kabul etmiyorsunuz
- Hayır. Yani doğuştan yok tabi o kabiliyet daha doğrusu o bende var. Bir de benim ikinci dereceden zihniyetlerim var onlar kazanılmış, doğuştan değil işte tutum dediğimiz şeyler bir hekimin tutumu, bir sanatkârın tutumu, zihniyeti bunlar sonradan kazanılır. Terbiyeyle aileden, okuldan. Bir partilinin zihniyeti.
- Ama bir müzik kulağı diye bir şeye inanmıyor musunuz? Mesela bazılarında var bazılarında yok.
- Var tabi elbette o ayrı o müzik kabiliyeti ayrı. Şimdi işte bu bizi bunlar tutumlar asıl bizim toplumumuzda problemler bütün insanları düşün, buradan doğuyor ötekinden değil.
- Yani edinilmiş olandan
- Edinilmiş olan zihniyetlerimizden ve kavgalarımız.
- Şey diyebilir miyiz hocam bizim kültürün deyimiyle yani bir kısmı vehbidir bir kısmı kesbi
- Evet, tabi tabi yani kazanılmış sonradan kesbettiğimiz şimdi hele bizim toplumda maalesef sonradan edindiğimiz bu zihniyetler yüzünden hep kavga ediyoruz. Efendim niye çünkü mecburuz biz bir zihniyet sahibi olmaya bundan kaçış yok.
- Zihniyetsiz insan olmaz.

- Zihniyetsiz insan olmaz. Yalnız bundan iki farklı tutum var. Ya kapalı bir zihniyet sahibi olursun veyahut açık bir zihniyet sahibi olursun.
- Bu tutumla ilgili mi?
- Tutumla ilgili.
- Tutumla tavır arasında fark yapıyor musunuz hocam
- Tavrın fiziki bir özelliği de var.
- Yoksa birbirinin yerine mi kullanıyorsunuz
- Kullanmıyorum da tutum diyorum çünkü tavır fiziki bünye için de kullanılır.
- Tutum da fikri bir taraf var
- Tamamen zihni ya kapalı tutum içine giriyor, ya açık tutum insan ideali açık tutumdur kapalı tutum yobaz yetiştirir, mutaassıp yetiştirir, kendisinin doğrusunun dışında doğruyu kabul etmez. İşte bizim Türkiye’de hele siyasi hayatta kapalı tutum içindeyiz.
- Maalesef.
- Bunun dışındakini görmüyoruz.
- Peki hocam akademik hayattaki tutumlarımız da kapalı mı sizce?
- Valla kişilere göre değişiyor. Yani.
- Mesela siz hayatınızda böyle bir ekseriyet açık mıydı kapalı mıydı karşılaştığımız akademisyen.
- Vallahi, Türkiye’de hep kapalı. Genellikle kapalı. Maalesef
- Kapalıdır değil mi? Maalesef.
- Söylemede de hiçbir beis görmüyorum. Her yerde de söylediğim için mesela siz açık bir tutum içindesiniz.
- Teşekkür ederim. Estağfurullah.
- Ben bunu böyle müşahede ediyorum. Arkadaşlara da anlatıyorum. Bunu kazanmak kolay değil.
- Çok da ihtiyacımız var değil mi?
- Asıl ihtiyaç burada. Nerden nerden kapalı oluyor biliyor musunuz. Niye? Şimdi her tutum zihniyet bir sistemdir. Şimdi bir tutuma girmek bir sistemin içine girmektir. Sistemin temelinde doğruluğu peşinen kabul edilmiş önermeler vardır. Aynen mesela matematikte nasıl Öklit postulatı var. Üçgenin iç açılarının toplamı 180 derecenin doğru olması ona bağlı. O sistem içine giren, tutum içine girenin söylediği sözün doğruluğu temelde kabul ettiği fikre göre doğrudur.
- Hımm tabi.
- Hâlbuki bizde kapalı tutum içinde olanlar söylediği sözün olgusal doğru olduğuna inanıyor. Doğruluk fikri var. Ama o doğruluk olgusal değil. Buraya uyduğu için postulata uyduğu için doğrudur. Onun için ideolojilerde ki sonradan bu tutumların en belirgin hali ideolojilerdir onlar çok belirgin de hata buradadır.
- İdeolojiler muhakkak kapalı bir tutumla yaşamak mecburiyetinde midir?

- Hayır değildir. Açık tutum da olur. Hayır değildir.
- Tarihten mesela örnek verebilir misiniz hocam?
- Tabi. Bunun bilincine varan bir ideolog der ki evet ben bunu böyle kabul ediyorum
- Çok güzel.
- Ama Ahmet Bey bunu kabul etmiyor çünkü o başka bir tutum içinde o halde o kaka, tukaka değil, bu bir eğitim meselesi bunun temelinde de şu yatıyor gibime geliyor. İnsan çoğulculuğa mahkumdur. Bunu bütün bilim tarihi, felsefe tarihi bu gösterir.
- Çoğulculuğa mahkûmdur.
- Çoğulculuğa mahkûmdur.
- Tek doğru tek şey bu Allah'a mahsustur. İnsanlar öyle değildir.
- Doğru.
- Bu bilinci vermek lazımdır eğitimde ve onun için bütün aksaklıklarına rağmen demokrasi en iyi diğerlerine göre idare tarzı.
- Ehven-i şerdir.
- Ehven-i şer olarak başka yok. Bu bilinci vermek için insan bilgisinin rölatif olduğunu mutlak olmadığını, değişken olduğunun bilincine varması lazım. Ben öyle zannediyorum ki bu bilinci felsefe verir. Felsefe öğretimi. Ama bizde bunu vermiyor. Çünkü bizde felsefe öğretimi liselerde yüz senedir okutuluyor. Hiç Kant onu dedi Kant bunu dedi.
- Maalesef.
- Yani çocukta
- Siz hocam felsefenin kazandıracağını tutumlardan söz etmişsiniz.
- Evet.
- Felsefeyi hakkıyla yapanlar ne gibi nitelikler kazanabilirler erdemler
- Tabi. Birisi benim şahsi kanaatim. Birisi insanı çoğulculuğa mahkum edilmiş varlık
- Sartre'ın ben özgürlüğe mahkûmum dediği gibi bir şey.
- Çoğulculuğa mahkûm. Tek doğru bu. Bunu kazanmak kolay değil. Bu bir seviye istiyor. Bunu felsefe ancak verir. Bir ikincisi de diyorum bütüncül bir görüş sahibi olmak. Bu şu demek parçanın üzerinde dururken onun etrafını bilmen lazım yoksa onu değerlendiremezsin. Bunu da kazandık. Felsefi zihniyetin belirtisi diyor. Bunlar ikisi. Bir üçüncüsü de o bir şeyi kabul edince
- Çoğulculuğu.
- Çoğulculuğu kabul edince bunun zorunlu sonuç olarak tolerans duygusuna sahip
- Tahammül.
- Tahammül etmek, tolerans sahibi olmak.
- Müsamaha.

- Hoşgörü demiyorum. Çünkü hoş görmek Farsça'dan girme yapmış beğenmek anlamında.
- Neden beğeneyim yani.
- Hâlbuki toleransta ben tahammül ediyorum. Katlanıyorum. Katlanmak.Tolerans bu bunu da kazanmalı herkes keşke toleranslı olsa bu kavgalar olmaz. İşte demokrasi bu üçünü de şey ediyor.
- Ama maalesef bizde felsefeciyim diyen birçok hocada da yok.
- Hocalarımızı biliyoruz ya birbirini yiyorlar ya. Birbirini yiyorlar.
- Hep kavga dövüş.
- Çünkü ben diyorum ki felsefe bilgisine sahibi olmak yetmez. Onun hamallığıdır o. Onu özümseyebiliyor musun? İsim zikretmiyorum. Hocaların çoğu bunu özümsememiş. Ama kitapları var.
- Evet, değil mi?
- Ama onu hayatına geçirememiş.
- Demek ki hocam bilgili olmak yetmiyor.
- Yetmez. Hayır.
- Bilgiyle nasıl bir temasımız olmalı ki, o bilgi hayatımıza işlesin?
- Gayet tabi ve rahat edelim. Ben bir de hem öyle çoğulcu olmaya mahkumum. Bir de bir arada yaşamaya da mahkumuz. Bunları siz kabul etmezseniz nasıl anlaşır nasıl yaşarız? Felsefe ondan diyorum ki işte öyle olmalı ki felsefe bunu vermeli hatta benim kanaatim felsefe dersini üniversitede her fakülteye de koymak lazım.
- Ama sadece malumat düzeyinde koyarsak olmuyor.
- Olmaz yok.
- Tavır kazandıracak.
- Evet. Onu nasıl başaracağız hocam? Asıl en kritik nokta burada.
- Tabi, anlatarak yani. Bu üç şeyin insan madem ben. Benim yapım bu. Çocuk zaten onu anlayacak ki yahu bir tek doğru yok. Bir tek doğru. Bunu kabul ederse şüphe içinde olur. Mesela bir felsefi zihniyetinden birisi de şüphedir.
- Tabi, sağlıklı şüphe.
- Descartes anlamında bir şüphe. Metodik bir şüphe. Piron'un şüphesi değil. Ama bunu felsefe bizim memlekette vermedi. Felsefenin hiçbir faydasını ben görmedim yani. Okunuyor ama sonucunu verdiğini zannetmiyorum.
- Ne yapılabilir hocam? Ne önerirsiniz? Mesela yeni yetişen felsefe öğretmenleri üniversitede lisede bu felsefeyi dediğiniz şekilde öğretebilmeleri ve bu ruhu aşılatabilmeleri için ne yapmalı?
- İşte bu üç dediğim belirtisinin ana maddeleri var ya bunları destekleyecek felsefi bilgiler vermek lazım. Hep atıfta bulunarak niye mesela felsefe bunun için çok iyi ölçüt. Felsefe tarihine bakıp, mistisizm, dogmatizm, ampirizm bunlar tabi güzel şey.

İnsan zihni budur. Yani bak orada da diyor ki bir arkadaşım bir teori çıktı mı onun tam zıttını

- Bir spektrumu görme imkanı var. Değişik renkler.
- Felsefe tarihi çok önemli öğretimde. Çünkü bunu görecektir. Bak orada tek bir şey yok. İdealizm diyoruz, spiritüalizm diyor, realizm diyor, materyalizm diyor. Efendim bunlar eğer bir tek doğru olsaydı. Biri olurdu hiçbirisi olmazdı. Değişkenliğine de mesela insanın bilgisi sürekli değişiyor. Bak işte görüyoruz. Yani insan gittikçe varolana nüfuz ediyor. Derinliğine nereye kadar gider bilinmez. Bilim tarihi de bunu gösteriyor. Aristo'nun fiziği, Newton'un fiziği, Einstein'ın fiziği bunlar tamamen Değişiyor. Bu neyi gösteriyor. İnsanın bilgisinin rölatifliğini. Şu anda kesin doğru diyorum ama. Bu eğitim yani felsefe bence bunu amaç edinmeli. Diğer derslerin de temeli var yani eğitim felsefesinin temelini bu oturmalı. Yoksa kanunlar yapmakla bir memlekete demokrasi de olmaz. Hoşgörü de olmaz. Kanunla olmaz bu iş. Zihin yapısı.
- Değil mi zihniyet
- Zihniyet meselesi bunu kazandırmadıktan sonra sen dünyanın en ideal kanunlarını getir bir şey olmaz.
- Peki hocam zihniyet mesela eski okullara bakıyorsunuz. Eski Yunanistan'da, bizim İslam kültürü içerisinde medrese eğitimine orada sadece dört duvar arasında yapılmamış eğitim.
- Hayır.
- Yani orada müderrislerle birlikte tartışmalar, konuşmalar, gezmeler birlikte yani insan insana, yüz yüze münasebetlerle de galiba aktarılan bir taraf var gibi.
- Elbette, elbette. Tek başına olmaz bu kapanarak. Tartışarak, görerek.
- Örnek olmak da önemli değil mi hocam yani siz felsefenin bu önemli hasletlerinden söz ediyorsunuz ama felsefe öğretmeni olarak bunların hiçbirine sahip değilseniz hiçbir tesiri olmaz.
- Doğru, doğru düşünüyorsunuz. Evvela sen onu benimseyeceksin ki inandırasın. Ama o bizde olmuyor.
- Çok zor bir iş hocam. Bu da felsefeyle uğraşanların üzerinde çok büyük bir mesuliyet var gibime geliyor.
- Evvela kendisini oluşturması lazım kendisi oluştuktan sonra öğrenci olur. Sen bunlara inanmazsan sen bir taassup içinde kapalı bir tutum içinde olursan senden hiçbir fayda gelmez yani mutaassıp yobaz insan yetişir. Fakat işte niye böyle, insan böyle ne yapacaksın.
- Hocam sizin bu genellikle tavrınız pozitivist yani o majik tutum değil de pozitif tutumdan değil mi? O açıdan baktığımızda acaba majik tutumun da insanın daha kâmil olması için bir katkısı olabileceğini düşünür müsünüz?
- Onu düşünmem de şöyle düşünürüm.

- Mesela burada aklıma tasavvuf geldiği için görebildiğim kadarıyla siz çok sıcak bakmıyorsunuz tasavvufa irrasyonel bir şeyler gördüğünüz için herhalde.
- Eğitimde terbiye için faydalı olur ondan hiç şüphe yok. İnsanın görmediği şeyler etkisi altında kalırsa tehlikeli de olur. Mesela bakın sanatın rolü de çok büyük.
- Evet.
- Şimdi sanata dedim ki bir bilgi türü. Benim kastettiğim sanatkârın bilgisi değil. Sanatın bir bilgi türü oluşu.
- Bize verdikleri.
- Verdiği.
- Çok güzel.
- Şimdi benim bilgi tanımıma göre bunu anlatayım. Varolanın bendeki aksi. Peki sanatta ne var benim zihnime gelip, aksediyor. Şimdi alalım misal, müzik. Şimdi musiki de sesler var. Aslında bir dalgalar var değil mi?
- Tabi fiziksel olarak. Ses dalgaları
- Ve do re mi fa sol la si ve bu seslerin kendi aralarında sayısız münasebetleri olur. Herkes müzisyen, herkes sanatkâr olmaz. Bunlar arasında öyle bir münasebet görüyor, seziyor, o anlamda. Ve onu alıyor bir melodi çıkarıyor sen ona senfoni diyorsun.
- Çok güzel
- Resim de aynı. Renkler var. O dalgalar var. Ressam o renkler arasında öyle bir ilişki kuruyor ki, onu fırçasıyla yapıyor karşısına geçiyorsun ne güzel diyorsun. Şimdi bu herkes yapamıyor. Onun için sanatkâr müstesna yaratılan insanlardır. Bazı insanlar buna muktedir. Göremeyeni biz onu göremiyoruz ki onu hissedemiyoruz. Mimar da aynı. Mekân var. Mekân münasebetleri var. Sanatkâr öyle bir münasebet kuruyor ki karşısına geçip hayran oluyorsun.
- Peki, hocam biz bu sanatçının ortaya koyduğu eserlere bakarak, dinleyerek fikri ve ahlaki gelişmemizde neler öğrenebiliriz?
- Bak neler öğrenebiliriz. Sanatın iki fonksiyonu var Birincisi benim estetik zevkimi tatmin ediyor. Geçiyorum karşısına oh ne güzel. Benim zevkimi tatmin ediyor. Bir tatmin alanı. İki beni motive ediyor. İşte burada.
- Çok güzel.
- Beni sanat motive ediyor. Öyle bir haleti ruhiyeye sokuyor ki yaptığım işi etkiliyor. Daha başarılı oluyorum. Onun için bütün dinlerde bakın mabetler muhteşem abidelerdir. Niye? Çünkü mümin onun içine girdi mi. Onu anlasın. Allah'a şeyisini rahat bir hale gelsin. Niye bandolar var? Mehter takımları var efendim. Ölüme gidiyor ya ölüm şaka değil ona cesaret, şecaat veriyor o bandoyla. Sanatın en büyük fonksiyonu işlevi işte insanı yaptığı işte motive edip ona başarı sağlamasıdır. Onun için çok önemli sanat.
- Felsefeyle münasebeti konusunda ne diyebiliriz hocam?
- Felsefe geleceğim.

- İsterseniz bir aradan sonra yapalım. Çay içelim bir ara verelim.
- Şiir değil mi sanatın önemli bir dalı.
- O da var olanı bana aksettiriyor. Onun için gerçekçi şiir var reel yani reel olanı bir de romantik var tamamen muhayyilesinde sanal dünyadan.
- Evet, evet.
- Buna en güzel misal gerçek şiire bizim Çanakkale Destanı. Mehmet Akif bir muharebeyi anlatıyor. Şu Boğaz Harbi nedir? Var mı ki dünyada eşi? Bunu Bir de tarihçi anlatıyor bir de şair anlatıyor. Tarihçinin söylediğini anlıyorsun fakat Çanakkale Şehitlerinin şiirini okudun mu o muharebeyi yaşıyorsun, anlamın öyle oluyor. Onun için onun anlatım tarzı daha önemli. Onu yaşamak lazım. Üstünlüğü burada bunun. Ama bunu her şair yapamıyor tabi. Romantiği bizde çok. Bütün divan edebiyatımız. Selvi boylar, kara gözler değil mi? Öyle bir şey yapıyor ki adam amacı...
- Siz şiir yazdınız mı hocam hiç?
- Valla yazdım ama hiç yayınlamadım. Çünkü hiç beğenmedim.
- Duruyor mu hocam bir yerlerde?
- Duruyor bir yerlerde ama hiç beğenmedim.
- Düşünür müsünüz bir gün neşretmeyi?
- Valla bilemiyorum ki hiç cesaret edemedim.
- Aruzla filan mı yazdınız?
- Yok, hayır, hayır. Heceyle, serbest.
- Serbest evet.
- Daha çok bu şeyle ilgili şiirler midir?
- Aşkla ilgili şiirlerdi. Neyse, mesela bir Nedim, hayali bir güzelden bahsediyor o bir vasita sen onu okurken onun ne demek istediğini anlıyorsun. Sevgilisine olan aşkının şiddetini o mübalağalı sanal dünyaya anlatarak sana aktarıyor. Ve o da motive ediyor insanı müthiş. Onun için sanatın insan üzerinde etkisi tahminlerin üstündedir.
- Peki felsefenin de motive edici yanı var mı?
- Felsefenin bunlardan farkı. Felsefe bilgi üstüne bilgidir. Felsefe öteye geçmez.
- Oradaki, öte, *transzendent* anlamında mı?
- Hayır, şu öteye geçmek. Diğer bilgi dalları bana bilgi veriyor. Var olanı anlatıyor. Felsefe buna dayanarak daha ileri gidiyor fakat aynı cins değil onun için bilim felsefesi var. Din felsefesi var. Sanat felsefesi var. Ona dayanıyor. Onun anlatmak istediği alemin biraz da önüne gidiyor ama onun anlattığı gibi değil.
- Mantığı nerede görüyorsunuz?
- Mantık ben bilim olarak alıyorum onu.
- Felsefeyle münasebetini görmüyorsunuz. Ayrıdır diyorsunuz.

- Ayrı bir bilimdir. Matematik gibi, fizik gibi onu öyle görüyorum. Şimdi böyle olunca felsefe yani öteye geçmeden kastım bu. Onun için bir şeye dayanır. Ya sanata, ya dine, ya bilime onların verilerine dayanarak daha öteye gitmek ister.
- Mantık, mantığa dayanabilir mi? Mantıkçı pozitivistlerin yapmaya çalıştığı.
- Mantık felsefesi olur. Tabi ona da dayanır. Eleştirisi.
- Yani felsefenin ortak dili olarak mantık iddiasına mesela ne diyorsunuz?
- Yok onun da bilim olduğunu düşünüyorum.
- Hani sembolik mantığı kullanarak belki bir dil felsefesi yapma...
- Vasıta'dır matematik gibi nasıl matematiği kullanıyoruz onu da kullanırız. Sonra biz asıl mantığı temel mantık diye hayatımızın her yerinde kullanıyoruz.
- Tabi.
- Bütün bilgilerde günlük hayatımda onsuz olmam ben Aristo'nun yaptığı bu yani benim aklım bu faaliyetini yaparken nasıl yürüyor adam organında bunu göstermiş onun da dehası orada işte hiç o ana kadar sistem olarak bunu görmüş nasıl yapmış işte bu deha işi ya. Kıyas şekilleri bilmem modları onlar hep benim zihnimde ve onları kullanıyorum ama onları ayıklayıp sistematize etmek kolay iş değil.
- Peki hocam modern mantığı nerede görüyorsunuz yani klasik mantığın devamı mıdır yoksa farklı bir teknik midir. Matematik içine mi koyacağız?
- Bana öyle geliyor ki bu mantıkla matematik arası bir şey ama matematik daha çok
- Bunlar birbirine indirgenebilir mi hocam?
- Evet yani mantığı sembolize etmiş kelimeyi çıkarmış, sembol koymuş haddi zatında ne bileyim matematikleşiyor gittikçe sembolleşme artık formel olduğu için ama benim zaten kafamın yürüyüşü de formel.
- Çok kökten bir fark yok Aristo mantığıyla sonradan oluşturulan mantıklar arasında.
- Hayır, hayır. Çünkü mantık yani mevcut bir mantıki düşünce var. Benim o da yaratılışında insan olarak benim zihnimin yürüyüş tarzı var. Onu sembollerle izaha çalışıyor. Ötekisi kelimeleri kullanarak yapıyor. Ama aslı zaten form. Yani asıl yürüyüş form. Kelimenin dışına çıktığı için daha genişletebiliyor alanı. Kelime hapsediyor çünkü. Zaten modern mantığı kullanan felsefecilerin yaptığı da o.
- Yani felsefi araştırmalarda çok önemi olduğunu düşünüyor musunuz?
- Hayır her bilgi kadar.
- Evet.
- Her bilgi kadar. Yalnız ben şuna dikkat ettim. O bizim bildiğimiz eski klasik mantık Aristo'nun, onu iyi hazmeden zihne katkısı çok. Yani mantıkçıların yazılarını okumak çok kolaydır. Yine bir nasıl, nasıl diyeyim zihni sanki terbiye ediyor. Terbiye ediyor onun için mantıkçı filozofların bakın yazılarını kolay anlarsınız.
- Evet. Bir zihin terbiyesidir mantık diyebiliriz.
- Zihin terbiyesi. Mantık bir zihin terbiyesidir. Onun için önemli bir derstir. Bence klasik mantıkta öğrenme önemlidir. O modlar formlar falan bunlar belki pratik şeysi

yok ama olurken zihin oluşuyor. Zihin oluşuyor. O münasebetleri kurma yani bir nevi şuna benzetiyorum mantığı. Makineyi yağlarsan nasıl güzel işlerse, zihni de mantıkla ne kadar meşgul olursa yağlarsın zihnini yağlarsın.

- Peki sizce sanatla mantık arasında bir karşıtlık mı var? Yani sanatta mantığın o kalıpları dışına mı çıkıyor?
- Dışına çıkıyor. Çünkü sanat benim duygu dünyamla ilgili.
- Duyguları hocam şey mi buluyorsunuz yani rasyonel olmayan bir sahada işlediğini mi düşünüyorsunuz?
- Tabi, tabi. Ben duygularımı rasyonalize ederim ama duygum sanki bana öyle geliyor ki farklı bir alanda. Çünkü sanat tamamen duygu dili ama insanın belki bir önemli kısmı güzellik duygusuyla ilgili, duygu dünyasıyla ilgili onsu olmaz.
- Hocam biraz önce öğrendim ki siz gençliğinizde tiyatroyla uğraşmışsınız.
- Evet, evet evet.
- Onun size bir katkısı vardır herhalde değil mi?
- Var tabi olmaz olur mu.
- Felsefeciliğinize yani tiyatroyu bizzat icra etmiş olmak.
- Tabi var. Şöyle oldu efendim ben liseden sonra bir sene kaldım orada halkevi
- Erzurum'da değil mi hocam.
- Erzurum'da o zamanlar halkevleri bir kültür merkeziydi ve Erzurum halkı öyle Türkiye'deki gibi halkın seviyesi gibi yüksek seviyedeydi. Başındaki bulunan zat sayesinde ben orada halk evine gittim. İşte tiyatro kurmaya gittim. Orada tiyatro. O benim dünyamı değiştirdi.
- Oyuncu muydunuz yoksa oyun yazdınız mı veya rejisörlük yaptınız mı?
- Oyuncuydum.
- Sadece oyunculuk.
- O benim dünyamı değiştirdi çünkü çekingen bir insandım, mahcup bir tiptim. Yani o senem benim için büyük bir kazanç oldu.
- Özgüveninizi kazanmaktı belki değil mi?
- Tabi tabi.
- Ne güzel.
- Siz hiç tiyatro oynadınız mı?
- Yok oynamadım hocam.
- Efendim öyle insan sahneye çıktı mı kendini unuttur.
- Yani bir terapatik yanı vardı terapiyle ilgili.
- Evet, evet yani siz düşüncelerinizi dertlerinizi dışarıda bırakırsınız. Hangi şahsiyette oynuyorsanız o olursunuz.
- Heee çok güzel.

- O çok güzel bir zevktir.
- Hımm.
- Çok güzel bir zevktir.
- Yani bir çeşit katharsis belki de.
- Evet, evet.
- Sonra da içinizde galiba bir ukde kaldı değil mi?
- Kaldı kaldı tabi. Olabilirdi. Ankara'da o zaman üniversitelerde böyle birşeyler olsaydı.
- Siz öğrenciliğinizde bir de folklorla uğraştınız değil mi?
- Tabi işte, tabi.
- Saz çaldınız mı hocam?
- Saza sonradan başladım da onu bıraktım. Ama milli oyunları oynardım. Türkü söylerdim.
- Erzurum mu daha çok?
- Hepsini oynardım ben Türkiye oyunlarını türkü sesim iyiydi. Türkü söylerdim. Korolar vardı.
- Ne güzel.
- Efendim hatta burada ben öğrenciyken bizim Erzurum'un Kurtuluşu münasebetiyle geceler yapılıyordu. Orada işte milli oyunlar oynardık. Bizim zamanımızda Şubatta tatildi, sömestr tatili beni bir sene göndermediler evime gidemedim. Burada Gazi Eğitim Enstitüsü'ndeki kızlara oyun öğrettim Erzurum oyunlarını.
- Yakışıklı bir delikanlı olarak
- Türkü, Hatta.
- E fotoğrafınız var ya hocam şimdi karşıda görüyorum.
- Var var fotoğraflar var.
- Çok meraklıydım. Böyle işlerle çok gençliğim onlarla geçti.
- Ama o size güzel bir yaşama sevinci verdi herhalde değil mi?
- Evet ,evet. Hayata bağlılık tabi, tabi. Tabi.
- Hayata bağlılığı sağladı.
- Tiyatroyla meşgul olmanızın mesela bu hürriyet kavramı üzerine çalışmanızla bir irtibatı olabilir mi hocam?
- Bilmiyorum olabilir.
- Hürriyeti mesela kavrayışınız veya biraz önce söylediğiniz toleransı filan da belki değil mi?
- Belki etkisi olmuştur. Tabi, tabi olmuştur.
- Hani dediğiniz gibi başkasının yerinde olmanın nasıl bir şey olduğunu anlamak için.
- Evet, evet. O da var demek biliyor musun?

- Evet, evet.
- Bir ben varım bir de işte şu da var. Bir Can Efendi de var o başka bir karakterde bir adam.
- Hocam sizin fikri yapınız gelişirken yani üniversite öncesi demek istiyorum, hep Erzurum bölgesinde yaşadınız değil mi?
- Erzurum çocukluğum evet Erzurum'un bir ilçesinde şimdi ilçe bir kasabada geçti.
- Liseye de mi orada gittiniz?
- İlkokulu o kasabada bitirdim.
- Ortaokulu?
- Ortaokul, liseyi Erzurum'da.
- Peki, çocukluğunuzda mesela sizi etkileyen kişiler, babanızdan mesela çok etkilendiniz mi veya anneniz veya çevreniz
- Elbette. Babamdan çok etkilendim. Babam ilkokul öğretmeni idi.
- Nasıl bir insandı hocam? O da türkü söyler miydi mesela?
- Hayır, hayır. Hiç bu tarafta bezi yoktu.
- Öyle mi çok mu ciddi biriydi?
- Çok ciddi bir adamdı. Ciddi bir öğretmendi yani. Mesela ben babamdan hayatım boyunca bir defa bir tokat attı bana bir defa atmıştır.
- Kaç yaşındaydınız hocam?
- Valla işte çocuktum. O da neden? Harman savurma makinesini bilir misiniz?
- Evet, biliyorum.
- O işte bulunduğumuz kasabaya o makine gelmiş harman savuruyorlar biz de çocuklarla
- Merak ettiniz.
- Yüzümüze karşı böyle orada gördü, orada kızdı.
- He saman geliyor evet. O zaman kızdı galiba.
- Orada kızdı. Bir tane hayatımda tek. Hayatımda tek.
- Evet.
- Fakat öyle korkardım ki hala buradayken bile ben profesör de olmuşum. Hala babamdan çekinirdim.
- Demek ki sizin profesörlüğünüzü gördü babanız.
- Gördü, gördü.
- Ne güzel.
- E sizle iftihar ediyordu herhalde.
- Evet yani benle çok şey yapardı.
- Neden Necati demiş hocam? Bir manası var mı Necati'nin.

- Var. Necati kurtuluş demek.
- İşte kurtuluş.
- Çünkü bizim o dönemler Türkiye'nin kurtuluşu gerçekleşmişti. Necati adı çoktur.
- Sahi midir? Evet.
- Siz 27 doğumlusunuz.
- 27 doğumluyum.
- Doğru işte.
- O devirde Necati adı çok.
- Çok enteresan.
- O kurtuluşa ...
- Bir şey anlatıyordunuz hocam biraz önce.
- Heee. Ben çok sigara içerdim ben.
- Küçük yaşta mı başladınız sigara içmeye?
- Lise 1 de.
- Evden ayırdınız herhalde ondan.
- Yok, onlar farkına varmazlardı.
- Leyli mi okudunuz?
- Hayır, ilk iki sene kasabada olduğumuz için ücretli leyli okudum.
- Leyli meccani?
- Yok ücretli.
- Ondan sonra ev geldi Erzurum'a öyle okudum.
- Babam arkadaşıyla konuşuyordu içeride ben de kulak misafiri oldum. Dışarıdan geliyordu sesi. Memnuniyetini belirtiyor benden. Bizim oğlanın dedi bir iyi huyu da diyor sigara içmedi diyor.
- Demek ki hiç sizi görmedi.
- Hiç.
- E kokusunu filan da duymamış.
- E kendi içerdi çünkü.
- O yüzden koklayamıyor. Evet doğru.
- Biraz da galiba bu sigara tevarüs de ediyor.
- Görüyorsun babandan.
- Göre göre değil mi? Evet.
- Göre göre tabi. Taklit ede ede.
- Kardeşleriniz de içer miydi hocam?
- Kardeşlerim içmedi, bir ben içtim.

- Siz herhalde işte okuma işleriyle filan belki düşünme.
- Arkadaş şeysi ortaokulda benim samimi arkadaşım içiyordu bana al bir tane al bir tane derken alıştık işte.
- Peki, siz mesela ilkokulda ve ortaokulda okurken felsefeci olacağımızı düşünür müydünüz?
- Hayır. Lise son sınıfa
- Ne düşünürdünüz hocam asker filan mı olmayı düşünürdünüz?
- Asker olmayı düşündüm.
- Çünkü yani vücut yapısı itibariyle de sportmen, atletik.
- Asker olmayı çok düşündüm. Hayal ettim efendim hatta son sınıfa geldim. Lise 2 de askeri liseye müracaat ettim.
- Erzincan?
- Kuleli.
- Erzincan var mıydı o zaman?
- Vardı. Ama Erzincan'da ortaokuldu.
- Ortaokuldu. Heee.
- Kuleli Askeri Lisesi'ne müracaat.
- Lise 2de?
- Lise 2de.
- Enteresan.
- Efendim girdik muayenelere raporumuzu aldık her şeyimizi aldık, evrakı gönderdik. Noterden babam şey yapacaktı. Senet bir şey. Noter babamı caydırmış.
- Öyle mi?
- Gönderme demiş. Geldi babam dedi. Yahu noter bey dedi. Oğlum gitmesen olmaz mı dedi ve ben vazgeçtim. Gel dediler. Kabul edildim. Gitmedim.
- Tabi sınava girdiniz, kazandınız.
- Sınav yoktu o sıra ne sınavı.
- Öyle mi, müracaat ettiniz.
- Müracaat ediyorduk.
- Sonra son sınıfa geldik. Son sınıfta felsefeyle karşılaştım.
- O zaman son sınıfta okunuyordu değil mi felsefe?
- Evet son sınıfta.
- Kimin kitabıydı hocam hatırlıyor musunuz?
- Tabi tabi. Emin Eşirgil'in felsefesi, Hasan Ali Yücel'in mantığı, Necmettin, Hariciye Vekili Sadak'ın sosyolojisi.
- Psikoloji yok mu?

- Psikoloji lise 2 deydi. Bilmem ne Taner mi onun psikolojisiydi.
- Psikoloji ilginizi çekmedi herhalde.
- Çekmedi. Felsefe hocasını çok sevdim.
- Edebiyat kolunda mıydınız?
- Edebiyat kolundaydım.
- Feni neden tercih etmediniz?
- Bilmem. Edebiyatı ettim.
- Çünkü sizde fen şeyi de var mantıkla ilgilendiğiniz için.
- Var ama onu ettim. İyi ki etmişim dedim. Refiye Çakay diye felsefe hocamız vardı onu çok sevdim, dersi sevdim. Tam not aldım hep. Orada karar verdim.
- O size tavsiyede bulundu mu?
- Onu da diyeceğim. Ben karar verdim ki ben felsefe öğretmeni olacağım. Bizim sınıfta onun bir kayınbiraderi vardı. O gitmiş demiş ki.
- Genç biriydi galiba.
- Gençti. Demiş ki yengesine Necati felsefeye gitmek istiyor bana dedi ki oğlum deli misin dedi ne yapacaksın benim gibi öğretmen olursun dedi yani tavsiye etmedi.
- Babanız ne istiyordu hocam, ne olmanızı istiyordu?
- Babam serbest bıraktı oğlum dedi sen istediğin sevdiğin mesleğe git dedi. Onu serbest bıraktı.
- Ama bir öğretmen olma eğiliminiz varmış.
- Vardı tabi. Öyle o kararımı vermiştim zaten.
- Edebiyat derslerini sever miydiniz?
- Edebiyatı da severdim. Yani severdim çünkü şiir iyi güzel okurdum iyi de not alırdım. Ama felsefeye gelince
- Tahrir vazifelerini filan iyi yapardınız herhalde.
- Felsefe dersini çok sevdim. Sosyoloji daha çok hoşuma gitti. Ama buraya geldim. Burada sosyoloji, psikoloji, felsefe bir aradaydı ya. Yani benim niyetim sosyoloji idi.
- Hocaları pek sevmediniz herhalde?
- Hocaları tutmadım, onlar da bizi tutmadı. Onun için bu şeye tarafına kaydım.
- Felsefe daha çok ilginizi çekti.
- İlgimizi çekti. Ve iyi ki olmuş. Ben sonra işsiz mişsiz kaldım ama sonu iyi oldu.
- Hukuka da mı bir ara şeyiniz vardı hocam hukuka gitme bir niyetiniz oldu herhalde.
- Hayır niyetim değil de. Söylemiştim bizi kayıt olmak için müdür aldı dedi ki oğlum nereden geliyorsun Erzurum'dan. Baban ne iş yapar dedi dedim ki ilkokul öğretmeni. Bak dedi sana bir ağabey, bir baba nasihati bu fakültede iş yok dedi. Burası zengin çocuklarının yeri dedi.
- O zaman da öyleymiş değil mi hocam? Hep zenginlerin, sosyetik bir yer.

- Zengin çocuklarının yeri git dedi.
- Git dedi hukuk var, ziraat var, tıp var dedi. Git dedi doğru dürüst bir meslek sahibi ol dedi. Tabi benim dünyam yıkıldı. Dışarı çıktım. Hukuka gittim. Kaydolmak için sıra numarasını aldım. Sigara içiyorum. Bir aşağı bir yukarı. Ulan ne yaptı bu herif niye böyle yaptı tam benim numaram okundu girmiyorum. Koşa koşa geldim. Dosyayı uzattım. Dedi ki evladım sen nasipsiz bir çocukmuşsun.
- Ve kaydınızı yaptı.
- Ya.
- Peki, öğrenciliğiniz sırasında nasipsizlik gibi bir duygu hissettiniz mi?
- Hayır, öğrenciliğimde çok iyiydim. Hocalarım da beni severdi. İtibarlıyım. Arkadaşlarım da.
- Kaç kişiydi hocam sınıfınız?
- Bizim sınıf 22 kişiydi. Bizim zamanımızda 1 ile 2. sınıflar aynı dersi görürdü. 2 ile 3 de aynı dersi görürdü.
- Kız mıydı daha çok öğrenciler sayı olarak?
- Yok, yalnız aşağı filolojiler çoğunlukla kızdı. İşte mebus çocukları falan.
- Biraz sosyetik olanlar.
- Sosyetik olanlar.
- Hatta işte geldim sınıfa bizim felsefenin ayrı bir kütüphanesi vardı ve bir memuru vardı sonra bir karar oldu memurları aldılar. Kütüphaneleri asistanlara verdiler. Bizim bölümde de asistan yok. Bana dediler ki sen alacaksın. Ben de aldım zimmetime kütüphaneyi.
- İyi kitaplar var mıydı hocam?
- Tabi çok iyi kitaplar vardı.
- Zimmet ben aldım. Ayrılırken yahu bir kitap yok.
- Fransızca kitap mı?
- Hayır İngilizce. Spencer'in. Ulan ne oldu da kitap yok. Teslim ediyorum dedim ki.
- Öğrenci almış olamaz. Hoca almıştır. Herhalde İngilizce okuyacak.
- Kim aldıysa. Sonra kütüphane müdürü vardı fakültenin evladım bir kitap işi değil dedi neler çalınıyor boş ver dedi.
- Öyle mi?
- Yani iyiydi çok iyiydi. Talebeliğim de iyiydi.
- Nusret Bey var mıydı hocam hoca olarak?
- Necati Bey vardı
- Tabi Nusret Bey, Necati Bey, Hamdi Bey, Bedii Ziya Bey, Mehmet Karasan Bey bunlar felsefe grubu. Sosyoloji Behice Boran, Niyazi Berkes. Onlar ayrıldı.
- Niyazi Bey'in öğrencisi oldunuz mu?

- Niyazi Bey'in öğrencisi oldum. Mükemmel bir hocaydı. Çok müthiş bir hoca.
- Ne anlatırdı hocam? Çok müthiş bir hoca. Türkiye sosyolojisi mi yoksa genel sosyoloji mi?
- Hayır, hayır. Genel sosyoloji. Sistemleri anlatırdı. Çok ciddi, dersi çok verimli, iyi bir hocaydı. Behice Hanım o kadar iyi hoca değildi.
- Sonra onlar ayrılınca evvela Milli Eğitim Bakanlığı'nda Yüksek Öğretim Genel Müdürü Hamdi Akverdi diye bir bey geldi sosyolojiye. Fransa'da okumuş. Sosyoloji okumuş. Ondan sonra Tahir Çağatay'ı tayin ettiler doçent olarak o zaman o gitti. Bir de bir psikolojide de Amerikalı bir hocamız vardı Pratt diye.
- Öğrendiniz mi hocam psikolojiden bir şeyler?
- Eğitim Psikolojisi diye bir şey okuttu.
- Aydın Bey mi tercüme ediyordu derslerini?
- Aydın Bey sonunda etti. Başlangıçta şu bir sosyolog hanım vardı. Söyle adını vefat etti.
- Mübeccel Hanım mı?
- Mübeccel Hanım etti.
- Mübeccel Kıray.
- Mübeccel Kıray. Mezundu o. O bir sene o etti. Ondan sonra Aydın Bey geldi. Aydın Bey gelince Aydın Bey.
- Aydın Bey'in derslerine girebildiniz mi?
- Tabi, tabi iki sene.
- O nasıldı hocam? Aydın Bey. İntibamız nasıl?
- Aydın Bey iyi bir bilim adamı çok iyi bilir. Hocalığı iyi değildi, ciddi bir hocaydı. Efendim.
- Ahmet Arslan ona çok "rijitsiniz" hocam demiş.
- Talebeyle samimi olmaz, hiç. Öyle soğuk bir insandı. Dersini anlatır çıkar.
- Sizi en etkileyen hoca kimdi hocam?
- Hamdi Ragıp
- Mantık dersi mi veriyordu?
- Mantık dersi veriyordu. Mantık ve bilim felsefesi dersi verirdi. En çok beni o etkiledi. Onun için mantıktan gittim zaten. Mezuniyet tezi vardı bizim zamanımızda.
- Neydi sizin mezuniyet teziniz?
- Ahmet Cevdet Paşa'nın Mantık Anlayışı.
- Ha evet. Sonra siz onu genişlettiniz herhalde değil mi, makale olarak hazırladınız
- Yok Makale olarak hazırladım. Onu hazırladım. Çok beğendi hoca.
- E, bu Osmanlıca'yı nerede öğrenmişsiniz. Kendi kendinize mi?

- Hayır çocukken benim halamdan Kur'an harflerini okumayı öğrenmiştim. Oradan biliyordum. Burada başlayınca da kolayca hemen kavradım. Çocukken o harfleri biliyordum.
- Çok güzel.
- Miyar-ı Sedat.
- Kitabı nereden buldunuz hocam?
- Miyar-ı Sedat'ı satın aldım eskicilerden.
- Aaaa yani öyle rahat bulunabiliyordu demek.
- Tabi.
- O zamanlar sahaflardan.
- Sahaflarda ne kitaplar vardı.
- Ne kitaplar vardı. Hala durur bende.
- Çok güzel.
- Sahaflardan aldım. Çok güzel bir kitaptır. Çok güzel bir mantık. Bizde yazılmış en güzel mantık. Miyar-ı Sedat.
- Sonra hocam bu eğitiminiz sırasında öğrenciliğiniz sırasında sizi etkileyen öğrenci var mıydı, öğrenci olarak?
- Ne anlamda?
- Yani arkadaşlık yaptığımız.
- İşte Sabahat Hanım.
- Onunla evlendiniz değil mi?
- Evet.
- E Mubahat Hanım'ın da sınıf arkadaşısınız. Mubahat Hanım da pek öyle yanına yaklaşılır bir öğrenci değildi herhalde.
- Değildi. Mubahat'ın en samimi arkadaşı bendim.
- Öyle mi?
- O da öyle pek şey yapmazdı.
- Çok mu böyle tek başına bir insandı?
- Tek başına insandı. Hatta ben evine mevine giderdim. Bir annesi vardı. Babası küçük yaşta vefat etmiş.
- O da çok çalışkan, yetenekli biri değil mi Mubahat Hanım.
- Çok çalışkan, çok çalışkan. Bizim mezuniyette, bizim birincimiz oydu. Benim ikinci. Onun bütün dersleri beşti. Onun tam numara. Benim iki tane dördüm vardı.
- Hangi dersler?
- Biri Aydın Bey, biri pedagoji. Mubahat çok çalışkandı. Çok iyi bir kızdı o. Sonradan bozuldu.
- O Necati Bey'le çalıştı galiba?

-Necati Bey'le çalıştı. Gençliği iyiydi, öğrenciliği iyiydi. Sonradan o kötü bir evlilik yaptı. Azıcık kafayı yedi gibime geliyor. Bak şimdi hiç kimseyle münasebeti yok. Yazık. İyi bir annesi vardı.

- Necati Bey'den de istifade edebildiniz mi hocam?
- Efendim Necati Bey'den istifade ettim. Şu manada ettim Necati Bey'den istifade. Necati Bey'in derslerinden takrir şeklinde fazla bir şey edinemedik. Çünkü çok güzel konuşuyor. Müthiş bir hatip.
- Kitabı yoktu herhalde?
- Hayır, hayır.
- Teksir mi vardı?
- Teksir de yoktu.
- Yoktu, not alıyordunuz.
- Bizim zamanımızda kimsenin teksiri, kitabı yoktu hep not alıyorduk. Necati Bey'in bir şeyinden çok istifade ettik. O bir seminer yapardı. Her Cumartesi günü. Son saate kor iki saat sürer.
- Çünkü o zamanlar Cumartesi öğlene kadar.
- O senelerde çok şey öğrendik. Ne yapardı. Bir paragraf verirdi herhangi bir kitaptan bunun tahlilini yapın. Herkes. Sonra
- Bir filozofa ait.
- Bir filozofa ait. Sonra gelirdi derse. Kalk sen derdi. Kürsüye oturturdu.
- Tabi Türkçe olması lazım.
- Türkçe tabi. Anlat derdi. Anlatır. Hadi tartışın, soru sorun. Böyle bir hava yaratırdı.
- A güzel.
- Ondan sonra da ders sonunda bu konuşanları kendisi toparlar. Sonuca varırdı. Bundan çok istifade ettim, yani asıl benim formasyonum o senelere dayanır.
- Ne güzel olmuş evet.
- Sonradan gittim baktım ki ya bu usul Fransa'da var. Fransa'da felsefe bölümü
- Necati Bey Fransa'dan yetişme mi?
- Orada da bulunmuş. Orada da bulunmuş. Almanya'da da bulunmuş.
- He Almanya'da da.
- Hala bunu Fransız'lardan almış. Gittiğimde Fransızlar da uyguluyordu aynı metodu. Ve bu felsefe öğrenmede, akıl yürütmede, araştırmada çok faydası var. Necati Bey'in bu seminerleri fevkalade faydalıydı.
- Başka seminer yapan hoca yok muydu?
- Yoktu hayır ondan başka.
- Hayret.
- Ondan başka yoktu.

- Asistan var mıydı hocam?
- Hayır hiç asistan yoktu.
- İlk asistanlar Sevim Hanım mıdır?
- İlk gittik iki tane vardı. İlmi yardımcı diyorlardı. Birisi Hamdi Bey'in yanındaydı. Biri de Fatma Taşkın sonradan psikoloji profesörü oldu ya. Behice Boran'ın asistanıydı. Sonradan Hamdi Bey'le o Mukaddes Hanım'ın arası açıldı. Terk etti gitti. Fatma Hanım da yine Behice Boran'lar gidince gitti. Asistan kalmadı.
- Neden asistan yoktu yani kadro mu yoktu?
- Kadro vermiyorlardı. İşte bana Hamdi Bey işte ben mezun oldum. Gittim Erzurum'da çalışıyorum. Bir gün bir mektup aldım. Diyor ki Necati diyor bana bir kadro verdiler. Gel imtihana gir. Ben de baktım. Ben gidersem imtihana rezil olurum, dedim. Yabancı dilden korkuyorum. Teşekkür mektubu yazdım. Özür dilerim hocam dedim benim Fransızca'm bu sınav için yeterli değil. O yüzden gelemeyeceğim.
- Lisede Fransızca mı okumuştunuz.
- Evet. Gelemeyeceğim dedim. Ve gelmedim. O da kimseyi almadı. İmtihan açtı. Girenler oldu, almadı. Ondan sonra o yaz Ankara'ya gelmiş bir fakülteye uğrayayım dedim. Girerken rastladı. Kaşlarını çattı niye gelmedin imtihana dedi. Efendim dedim mektupta arz etmiştim. Gittin dedi orada dedi politikaya girdin ki yarın milletin başına bela olasın, dedi.
- Politikaya mı girmiştiniz?
- Orada Halk Partisi'nin bir gazetesi vardı. Onu çıkarıyordum.
- Evet. Kaydoldunuz mu hocam partiye?
- Hayır, hayır.
- He evet. Gazete çıkardığınız için sizi politikaya girdi diyor size.
- Ya öyleydi işte efendim iyi günlerdi.
- Sizin bir siyasi partiye kaydolmanız çok sonra oldu galiba.
- Hiç olmadım.
- Hiç olmadınız mı?
- En sonunda.
- Adaylığınız vardı ya hocam.
- Hayır işte. Bir o zaman dediler. Ne partisiydi?
- Bu Demirel'in partisi değil miydi?
- Demirel'in partisiydi. Ama kaydolmadım. Müracaat ettim o da olmadı. İyi ki olmadı.
- Hiç bir partiye kaydolmadınız yani.
- Hayır, hiçbir partiye kaydolmadım.
- Allah rahmet eylesin. Yani benim şeyim Hamdi Bey'in sayesinde olmuştur. Çünkü ertesi sene bir mektup daha yazdı. Dedi ki ben İlahiyat Fakültesi'nde de derslerim var. Bana orada da bir kadro verdiler. Herhalde aklın başına gelmiştir. Gel imtihana gir.

- Bu arada Fransızca çalıştınız mı hocam?
- Dinle. Bir hoca tuttum. Zaten vardı lise hocası. Gece gündüz Fransızca çalıştım. Efendim işte geldik, girdik, kazandık işte öyle gitti yani.
- Sizle beraber girenler var mıydı hocam?
- Hayır, kimse girmedi. Ondan sonra, Hamdi Bey'in sayesinde.
- İlahiyat Fakültesi'nin ilk asistanıymışsınız siz?
- Hayır ben geldim üç dört tane asistan vardı. Felsefede yok.
- Onları hatırlıyor musunuz hocam?
- Tabi. Faruk Karamağaralı vardı rahmetli oldu. O sanat tarihi asistanıydı. Tanırsınız Diyanet İşleri Reisliği yaptı. Lütfü Doğan vardı.
- Aaa Lütfü Doğan. Evet. Biliyorum evet.
- Meslekler Tarihi asistanıydı.
- Ama o devam etmedi galiba değil mi?
- Doktorasında başarı sağlayamadı ayrıldı.
- E sonra Dr. Lütfü Doğan'dı.
- Dışarıdan yaptı.
- Dışarıdan mı yaptı? Kelamda mıydı hocam o?
- Mezhepler tarihi.
- A mezhepler tarihi.
- Ondan sonra.
- Fığlalı Hoca sizden gençtir.
- Fığlalı talebeydi.
- Talebe, gençtir sizden.
- Ben asistandım, o talebeydi. Sonra Mehmet Taplamacıoğlu vardı. Yaşlı başlı adam asistandı ama. Azlıktık yani, çok az.
- O tasavvufla uğraşan bir hoca vardı hocam. Hani şişman, şiir filan okur Yunus'tan.
- İbrahim.
- Ha İbrahim Çubukçu.
- O sıra ben geldiğimde o talebeydi.
- Talebe miydi?
- Evet son sınıftaydı.
- O da hemen asistan oldu galiba?
- Mezun olduktan sonra, ilk mezunlardır. İlk mezun oldular onu, Talat'ı, İsmail'i bu üçünü asistan aldılar. Yaşar'ı bir de rahmetli dördünü asistan aldılar.
- E siz orada asistan olarak başladınız.
- Evet.

- Sonra sizin bir yurtdışı şeyiniz var bir eğitim yahut bir deneyiminiz var.
- Evet oldu yurtdışına. Tabi, tabi.
- Hangi yıllar arasındaydı hocam?
- 1960'da tam ihtilal olmuştu. Müracaat ettim Fransız hükümetinin bursuna, bir burs aldım.
- Neden öyle bir ihtiyaç duydunuz?
- E dedim ki şu lisanı bir de göreyim ne var ne yok. Bir de lisanımız şey olsun.
- O zaman öyle bir imkan vardı değil mi hocam?
- Fransız hükümetinin bursuyla gittim. Fransız hükümetinin bursuyla gittim.
- Çok güzel.
- Bir sene orada kaldım. Döndüm. Bir daha müracaat ettim. Bir daha aldım. Bu sefer altı aydı. Ama onu uzattırdım. Şey uzattı. O sıra Allah rahmet eylesin. Rektör Suut Kemal Yetkin'di. O oraya geldi.
- İki yıl mı sürdü hocam aşağı yukarı orada kalmanız.
- Bir de doçentken gittim üç yıl.
- Bayağı sarmış sizi orası ki devam ettiniz.
- Tabi. Altı ay doldu bursum bitti döneceğim. Napalım.
- Neden ihtiyaç duydunuz hocam orada kalmaya.
- Tez hazırlıyordum. Fransız sosyoloji okuluyla ilgili.
- Orada mı çalıştınız.
- Orada hazırladım ben.
- Heeee. Peki yalnız mıydınız? Eşiniz, çocuklar.
- Yok yalnızdım. Yazın geliyordu biraz. Suut Kemal Yetkin Bey geldi Avrupa Konseyine rektör ben de çalışmalarımı aldım. Fişlerimi mişlerimi götürdüm. Dedim hocam bak şunları yaptım. Bunları da yapacağım ama bursum bitti. Ben sana burs bulurum dedi ve geldi. O zamanlar profesörlere altı ay, doçentlere bir yıl yurtdışı şeyi vardı. Maaşını çıkarma yetkisi.
- Haa. Ne güzel.
- İlk defa Suut Bey bana bir doçentlik kadrosu
- Asistan mıydınız?
- Asistandım. Doçentlik kadrosundan bana maaşımı transferini sağladı.
- Ne kadar güzel.
- Yani Allah razı olsun. Ben orada işte George Custow diye.
- Mütedeyin bir insan değildi değil mi?
- Hayır, hayır. Onun babası şeyhti meşhur.
- Öyle mi?

- Evet evet.
- Nereli Suut Kemal.
- Urfalı.
- Ama kendisinin dinle minle hiç alakası yok.
- Fransa'da mı okumuş?
- Fransa'da okumuş.
- E ilahiyata neden, yoo dekanı değil mi hocam rektör değil.
- Dekan, sonra rektör oldu.
- He rektör. Ama ilahiyat fakültesi dekanıydı.
- Evet, evet. Çünkü niye mebustu bu. Mebusluk düşünce ilahiyat fakültesine tayin. Kendisinin sanat tarihiyle alakası yok. Avrupa'da estetik mestetik okumuş.
- Ne okumuş?
- Estetik. Estetik okumuş. Felsefe okumuş. Sanat tarihine tayin edildi. Ve burada bir sanat tarihi kitabı yazdı. Ondan sonra ben orada George Gustow diye bir felsefe profesörü vardı onun derslerini takip ediyordum. Bir de tezime yardım etti. Yani şeyine falan.
- Nerede, hangi şehirde çalıştınız?
- Strassbourg.
- Strassbourg'da kaldınız.
- Hatta çok hoşuma gitti. Gustow da çok meşhurdu Fransa'da, büyük bir filozof. Tezimin planını yaptım. Dedim hele bir göstereyim fikrini alayım. Çünkü onların fikir hayatıyla ilgili.
- Evet, güzel.
- Baktı. Dedi ki mösyö istersen bu tezi bana burada ver dedi. Hemen kabul etti yani.
- Yani o kadar takdir etti sizi.
- O kadar mutlu oldum ki. Dedim ki bana bir faydası olmaz çünkü doçentlik tezi. vermem lazım.
- Evet. İyi ki öyle bir şey varmış hocam değil mi? Doçentlik tezi diye.
- Elbette, elbette.
- Sonra kalktı.
- Kalktı.
- O bir garip bir şeyler oldu.
- Tez kalkmamalıydı.
- İnsanlar iki üç makaleyle doçent oluyorlar.
- Şimdi doktora tezinde hocan yardım ediyor. Bilmem ne yapıyor. Ama doçentlikte sen
- Müstakil bir şekilde.

- Müstakilsin ne yaparsan sen yaparsın.
- Güzel bir şeydi tez tabi.
- Çok güzel bir şeydi ve iyi ki orada ettim çünkü ben tezimle ilgili kitapları orada buldum. Mösyö Gustow'a da soruyorum.
- Orada yalnızlık hissetmediniz mi Hocam?
- Çok hissettim tabi.
- Zordur değil mi gurbet?
- Zor çok zor. Çok zor.
- Ama bravo yani.
- Fakat şansımдан, şansımдан bir yaşlı bir matmazelin evinde kiracıydım. Bana anne gibi muamele yapardı.
- Ne güzel.
- Asabiydi bağırdı, çağırırdı. Ben hiç aldırmazdım ama gayet rahat bir daire.
- Yemek işlerini filan nasıl yapıyordunuz?
- Öğrenci şeyinde yerdim. Orada öğrenci lokantaları vardı.
- Peki doçent olunca tekrar neden gittiniz hocam?
- O sırada hakkımı kullandım.
- Orada yine Strassbourg'da mıydınız?
- Bir sene hakkım var ya. Şimdi bak. Şimdi nereye gidersen git bir sene.
- Evet.
- Halbuki benim o sıra profesörlüğe gireceksin. İngilizce ders alıyorum ama kafi değil, git İngiltere'ye.
- İngiltere'ye mi gittiniz?
- Yok yine gittim.
- Strassbourg'a.
- Hem de Strassbourg'a.
- Demek ki sizi çekmiş bir şey.
- Hee şimdi ben aklıma şu geldi. Bizim şehirde köyden şehre bir adam gelir hangi hana misafir olursa, her gidişinde hep oraya gider.
- Hep oraya gider.
- Şimdi ben de öyle ne yapayım, ne yapayım evvela Londra dedim.
- Paris sizi çekmedi mi hocam, Paris'i sevmediniz mi?
- Paris'i sevdim ama ne bileyim, alıştım Strassbourg'a. Yine gittim orada bir sene maaşım oraya geldi. Ondan sonra Sabahat
- Orada bir çalışma yaptınız mı ikinci gidişinizde?
- Hürriyet'i hazırladım.

- Ha Hürriyet'i hazırladınız.
- Sabahat da öğretmen o da müracaat etti. Gitti bakanla görüştü. Dedi ki benim eşim orada dedi. Beraber kontenjan verin.
- Sabahat Hanım da mı geldi.
- Sabahat da maaşıyla geldi mi?
- Çocuklar da geldi.
- İki maaş bizi paşa gibi geçindirdi.
- İyi olmuş.
- Şimdi ona geldi dedim ki bak Sabahat çünkü gelenler hep öyle diyordu şimdi buradan bir araba alıp gitmek var. Bir de burada rahat yaşamak var. Şimdi hiçbir şey alma yok. Çocuklar da var, rahat yaşayalım.
- Rahat mı yaşadınız?
- Rahat, hiç sıkıntı çekmeden bir küçük daire kiraladık.
- E çocuklarınızın okulu ne oldu?
- Çocuktü.
- Ha daha okula gitmiyordu yani.
- Gitmiyordu. Yalnız oğlan daha ilkokul birdeydi. Bir sene gitti.
- Neye Fransız okuluna. Öğrendi mi hocam?
- Fransız okuluna.
- Orada öğrendi. Buraya gelince unuttu gitti.
- Heeee. Ne güzelmiş.
- Bir sene gitti ondan sonra şimdi ben Strassbourg'u çok sevdim ya, bizim oğlan girdi üniversite imtihanlarını kazanamadı. Dedim hadi sen Strassbourg'a git. Onu götürdüm oraya.
- Orada mı okudu?
- Orada okudu. Gittiğinde on dokuz yaşında mıydı neydi. Bıraktım geldim, tek kelime Fransızca bilmiyor.
- Eeee.
- Orada sonradan rektör oldu Elazığ'a bizim Mehmet Aydın'ın yeğeni vardı doktora yapıyordu. Ona teslim ettim.
- Ne okudu hocam orada?
- Sosyoloji. Sosyoloji okudu.
- Başardı yani.
- Başardı, başardı.
- Bravo.
- Diplomayı aldı. 9 sene kaldı. Ticaret yaptı. sonra orada bir arkadaşıyla şirket kurdular.

- Siz gittiniz bu arada sık sık Strassbourg'a.
- Yok bir defa mı gittim oradayken. Sonra onlar da döndü geldi. Rahmetli Nihat Nirun dedi ki "Yahu Oğuz gelsin benim yanıma" dedi. Sosyoloji ya.
- He sosyoloji.
- Oğlan dedi. Baba ben devlet memuru olmam dedi. İyi sen bilirsin dedim.
- Başka bir şehre gittiniz mi hocam Strassbourg dışında.
- Tabi, tabi.
- Hani Avrupa'da bir deneyiminiz oldu mu?
- Paris'te biraz kaldım. Paris çok güzel bir şehir.
- Çok sevdiniz değil mi?
- İstanbul'dan sonra dünyanın en güzel şehri ora herhalde. Paris çok güzel.
- Fransa'nın dışında gittiniz mi?
- Fransa'nın dışında biz hudutta olduğumuz için Almanya'ya sık sık giderdik.
- Heee. Evet. E Almanya'yı nasıl buldunuz? Yani Alman insanı.
- Alman insanı soğuk, ciddi, kaba. Çok dürüst.
- Çok dürüst değil mi?
- Çok dürüst. Yani Fransa'dan çok farklı. Yabancıyı sevmez. Tam Strassbourg huduttadır. Yürüyerek Almanya'ya giderdik.
- Evet.
- Ben gittiğimde Fransa'da Strassbourg'da Avrupa konseyinde 6-7 tane Türk memur vardı. İki tane öğrenci vardı. İki mi üç? Sonra Oğuz oradayken gittim. Sokaklarda Türkçe konuşuluyor.
- Evet. Hocam sizi çok yordum.
- Estağfurullah. Estağfurullah. Bilmem ki.
- Sağ olun verdiğiniz bilgiler için. Biraz çok bir serbest bir hasbıhal oldu ama. Sanıyorum bu serbestlikte de çok önemli şeyler, bilgiler edindik sizin hakkınızda.
- Bilmem daha söyleyeceğimiz bir şey var mı ki?
- Varsa onu sorayım. Bir de tabi. Bu konuşma İstanbul Üniversite'siyle ilgili 110. yılını idrak etmesiyle ilgili olacak. Ve oradaki işte felsefe faaliyetleri ve o üniversitenin işte bizim Türk kültürüne kazandırdıkları, Türk felsefesine katkıları konusunda da eğer fikirlerinizi bildirirseniz.
- Hayır şu tabi. Ben İstanbul Üniversitesine, İstanbul'a çok gittim, geldim. Üniversiteye de uğradım.
- Ben sizi şeyden hatırlıyorum. Sözüünüzü kestim ama Mehmet Aydın'ın doçentlik sınavında Cemal Yıldırım Hoca beni de yanına almıştı. "Bak dinle doçentlik sınavı nasıl oluyor" diye. Mehmet Aydın orada bir doçentlik dersi vermişti. Hayran olmuşum.

- Çok güzeldi.
- Çok güzel bir dersti hocam işte o zaman sizi ilk defa görmüştüm.
- Tabi İstanbul'da iyi hocalarımız vardı. Onları ben pek yakından tanımadım. Yalnız jürimde bulundular işte.
- Doçentlik jürisinde.
- Doçentlik jürimde. Takiyettin Bey, sonra
- Hangi yıldır hocam doçentliğiniz?
- 64.
- 64'te.
- Takiyettin Bey, Nermi Uygur, Bir de Macit Bey değil de öteki hocanın adı neydi. Felsefe tarihi.
- Şey, değil mi Yahya Kemal'in yanında yaşayan. Evet. Vehbi Eralp.
- Vehbi Eralp. Onları işte ilk defa doçentlik jürimde gördüm.
- Ki Vehbi Eralp de biraz mantık çalıştığı için o da belki jüriye uygundu.
- Vehbi Eralp'ı gördüm. Doçentlik sınavı bunun dışında üç kişi bunlardı. Diğer ikisi Hilmi Ziya Bey'le Nusret Bey'di.
- Beş kişilik miydi jüri?
- Beş kişiydi.
- Ha evet. Sıkıştırdılar mı hocam sizi sınavda?
- Efendim şimdi yani garip hani derler ya, insanın bilmedikleri bildiğinden çok fazladır.
- Evet, evet.
- Öyle bir sınav oldum ki Ahmet Bey hayret edersiniz. Sanki yani benim aklımda olanı görüp sordular.
- Yani bildiklerinizden geldi.
- Hep bildiklerimden geldi. Hep. Çünkü. Raporlarda menfi rapor vermiş Vehbi Eralp.
- Öyle mi? Eserinizi, tezinizi şey yapmamış.
- Şöyle diyor.
- Ne diyor?
- Ben sistematik felsefeden buraya gelmişim. Bu tez sistematik felsefeden olmaz. Felsefe tarihi olsaydı olurdu.
- Neydi doçentlik teziniz hocam?
- İşte Tanzimat'tan Sonra
- Ha, evet ben okumuştum.
- Hayır, hayır. Fransız Sosyoloji Okuluna Göre Mantığın Menşei. Fakat imtihan çok başarılı geçince.
- O da döndü.

- O da dönmüş beşe. Beş. Beş. Hatta heyecanlandı. Çok hissi adamdı.
- Vehbi Bey mi?
- Nusret Bey.
- He Nusret Bey.
- Kalktı boynuma sarıldı ya. Ve şey dedi ki Hilmi Ziya Bey yahu Taki dedi bir pot kırdı dedi. Sen çıktıktan sonra dedi ki “şimdiye kadar bulunduğum doçentlik sınavlarının en kuvvetlisi buydu” dedi. “Halbuki Nerminin sınavında da bulunmuştu” dedi.
- Ama laf aramızda Nermin Bey’i pek takdir etmezdi hocam.
- Yani çok şey dedim ya hep bildiklerim geldi. Yani beş tanesi beşer soru sordular. Beş de kişi sordu. Hepsine cevap verdim.
- Ne kadar sürdü hocam sınavınız?
- Bir saate yakın sürdü. Hepsine cevap verdim. Çok başarılı geçti.
- Yazılı sınav yoktu, sadece bir sözlü vardı. Eseriniz vardı. Teziniz vardı.
- Evvela lisan sınavına giriyorsun.
- O lisan sınavını kim yapıyor?
- Lisan sınavını bir jüri
- Üniversite mi?
- Ayrı bir jüri mi yapıyor?
- Ayrı bir jüri.
- Filolojiden galiba.
- Filolojiden. Dil Tarih’in filoloji hocaları. İki türlü oluyordu. Yani yabancı dilden Türkçe’ye, Türkçe’den yabancı dile.
- Ha. Tercüme.
- Tercüme. Şimdi tabi şey kolay bunu yapıyorsun da. Türkçe’den Fransızca’ya çevirmek
- Zor.
- Parçaya bağlı. Şansımdan Nusret Hızır’ın bir makalesi geldi. Nusret Bey’in de üslubu o kadar sade. Cümleler kısa.
- Çevirmesi kolay.
- Çevirmesi kolay.
- E zordur tabi hocam kolay değildir.
- İşte orada bir de İstanbul’dan Vehbi Eralp’de vardı jüride. Fransızca jürisinde. Yabancı dil bu sınavı verdikten sonra tezim inceleniyor. Beş kişi. Beş kişiden başarılı geçersen bu sefer sınav yapıyor tez kabulü, sınav kabulü, deneme dersi.
- Deneme dersinizde mi yine İstanbul Üniversitesi’nde?
- Aynı o beş kişi.
- Evet, orada verdiniz.

- Beş kişi. Deneme dersinden de öyle acayip bir şeydi ki ya.
- Onlar mı veriyordu ders konusunu, yoksa siz mi?
- Sen beş konu veriyorsun.
- Ha birini
- Birini anlat diyorlar.
- Evet.
- Onda da acayip bir kural vardı 45 dakika 50 dakika oldu mu bırakıyorlardı.
- Evet. Tam bitireceksiniz.
- Onun için karşıda arkadaşlar oturuyor.
- İşaret ediyor.
- Şu kadar dakika kaldı diye.
- Ne anlattınız konu olarak siz?
- Ben şey anlattım onu verdiler. Benim için çok kolay oldu. Doktora tezimden bir parça aldım. Tanzimat'tan Sonraki Mantık Hareketleri onu seçmişler. Onu anlattım. Öyle olacak ki 40 dakika dolmayacak, 50 dakika da olmayacak.
- İlgilerini çekti mi hocam anlattıklarınız?
- Çekti, çekti. Ondan sonra işte doçent olduk. İyiydi o usul iyiydi.
- İlahiyat Fakültesinde ilk defa siz mi oldunuz doçent şey olarak.
- Evet, evet.
- Yani o resmi şeylerine göre, usulüne uygun olarak.
- Usulüne uygun olarak. Ama o sistem çok güzel bir sistemdi. Onu bozdular. Şimdi dediğiniz gibi iki tane makaleyle
- Tabi şey kaygısıyla galiba hocam yani.
- Hoca, hoca kaygısı.
- Bir o, bir de galiba işte yayın yapsın bunlar, çünkü şimdi akademik değerlendirmeler hep yayımla olduğu için.
- Neydi biliyor musun? Benim doktora yaptığım zamanda bir mecburiyet vardı. Doktora unvanını kullanmak için tezinin yayınlanması şart.
- Haaa evet.
- Ya.
- Üniversite mi yayınlıyor?
- Üniversite.
- Yayınladı mı sizi hocam?
- Benim tezim fakülte dergisinde tefrika halinde yayımlandı.
- Sonra onu kaldırdılar.

- O var Şimdi Almanya'da da devam ediyor. Almanya'da birçok üniversitede galiba var o.
- Onu kaldırdılar yleydi. Bence o usul çok iyiydi canım. Yani insanın yetiŐmesi için. Çok güzeldi.
- Evet. Bir eser hazırlamak ne kadar güzel bir Şey. Bir kitap.
- Sonra zamanda veriyor. Bir de asistanlara doktora da yapsan ders verme yetkin yok diyor.
- E Şimdi doktora yapmadan baŐlıyorlar ders vermeye çünkü ihtiyaç var.
- İhtiyaç var. Bir de mesela benim Şeyde onun da çok bende Hilmi Ziya Bey, Ülken. Hamdi Bey ayrılınca faklten
- O size sahip çıktı galiba? Öyle mi?
- Buraya Hilmi Ziya Bey tayin edildi yerine.
- Ha evet.
- Hilmi Ziya Bey'in asistanı olduk. O zaman adetti asistanlar hocayla muhakkak derse girerdi. Her dersine. Ben on sene doçent oluncaya kadar Hilmi Ziya Bey'in derslerine girdim.
- E ŐaŐtınız mı hocam. Bu ne biçim hocadır. Böyle daldan dala birçok konuyu inceliyor. Öyle bir Şey geldi mi aklınıza
- Yok hayır gelmedi. Mesela bak onun bir Şeyi de vardı.
- Çok geniş bir ufku vardı değil mi?
- Tabi çok geniş. Mesela bak o da hocalığın faydası. Bana dedi ki falan dersi hazırla sen anlat. Bir iki defa yaptım. Kendisi de giriyor talebelerin içinde oturuyor. Bu da yetiŐmesi için çok güzel bir Şey. O ne heyecan bir bilsen. Hoca orada oturuyor.
- Hilmi Ziya Hoca'nın ders veriŐiyle ilgili çok müsbet Şeyler okumadım. Bir defteri varmış oradan okurmuŐ.
- Yo, yo yo.
- Öyle miydi?
- Hayır, hayır. Hilmi Ziya Bey çok yalnız Őudur sınıfın seviyesini dŐunmezdi. O dala en ağır felsefe anlatır ister anla, ister anlama.
- Sınavda sormaz mıydı onları?
- Sınavda sorardı, onları sorardı. Orada da yani ben o hocayla bulunmanın çok faydası var. Mesela sınav oluyor. Sözlü o zaman sınavlar.
- Yazılı sınav yok muydu hocam?
- Yoktu. Sözlü sınav. Geldi bir talebe. İyi bir talebeydi. Soru sordu cevap yok. Bir daha sordu yok. ncy sordu "hocam müsaadenizle dedi Eylül'de geleyim". Yani bütünlemeye. ıktı ocuk yedi verdi. Dedi ki merak ettin. Evet efendim. Ben bu çocuğu tanıyorum dedi. Ne bildiğini de biliyorum dedi. Çünkü ocuk ona sorular

sorardı. Şimdi bu imtihanın şokuna uğradı. Şimdi üç ay niye beklesin dedi. E bu güzel bir şeydir.

- Evet gerçekten. Toleranslı bir insan mıydı? Hilmi Ziya Ülken.
- Çok toleranslı insandı. Sonra mesela bak duygusal insandı. Bir çocuğu sınıfta bıraktı bir dersten, Ziya diye hiç unutmam adını. Çocuğun bursu kesildi. Buna dediler benim yüzümden dedi bu çocuk ya okuyamazsa dedi. Yahu gitti Maarif Vekaletine, şuraya buraya uğraştı onunla burs buldu öyle insan tarafları vardı.
- Ne güzel.
- Bir de çok dikkat. Hiç dersini aksatmazdı. 37-37.5 ateşle derse girirdi.
- O İlahiyat Fakültesinden emekli oldu değil mi hocam?
- Oradan emekli oldu. Yani dersini hiç aksatmadı. Sonra mesela fakülte kurulu toplanır, bu gitmezdi. Haber gönderene, hayır ders kuruldan daha önemli derdi. Dersini hiç ihmal etmezdi.
- Öyle bir yöneticilikte filan gözü olan biri değildi.
- Hiç, hiç hiç hiç alakası yoktu. Felsefenin dışında dünyası yoktu. Akşamları giderdik oteline orada gelir otelde kalırdı.
- Resim yaparmış galiba öyle mi hocam?
- Evet ressam.
- Müzikle de ilgisi olduğunu siz mi söylemişsiniz?
- Onu bilmiyorum da.
- Piyano çalar filan öyle bir dedikodu.
- Şair.
- Şairliği var mıydı?
- Vardı tabi Türk Destanı diye bir destanı vardı.
- Deneme kitabı olduğunu biliyorum. Edebi denemeleri var galiba.
- Hayır.
- Romanı var değil mi hocam?
- Romanı var. İki tane. Bir dergide çıktı Türk Destanı. Resimleri vardı yağlı boya tablolar. Şimdi Ahmet Bey hiç günlük konularla alakası yoktu.
- Gazete okumaz mıydı?
- Yok hiç. Merhaba dedin mi felsefe anlatmaya başlardı. Otele giderdik. Bulvar Palas'ta kalırdı. Böyle bunun adamları vardı, belediye reisi, müdürler bilmem neler. Oturulur bu başlar anlatmaya saatlerce.
- Dinlerlerdi.
- Ders verirdi yani. Bu ömrü ya felsefe anlatır, ya kitap okur, ya kitap yazar. Dördüncü hal yok. O dünya içinde, öyle biri.
- Çok da kitap yazdı değil mi hocam?

- Elbette.
- Yüzün üstündedir herhalde.
- Kitap ben ona bir sıra dedim ki makalelerini toplayım. Yazmadığı yer yok.
- Mümkün değil, değil mi hocam?
- Bilmem kaç bin tane makale. Yani çok velut bir insandı. Çok enerjik. Fizikman pek sağlıklı olmamasına rağmen sürekli felsefenin içindeydi.
- Ne gibi rahatsızlıkları vardı hocam?
- Nefes darlığı vardı, ayaklarında şişlik vardı. Sonra mesela niye buraya geldi biliyor musun?
- İlahiyat fakültesine, İstanbul'dan geldi.
- İstanbul'dan niye?
- E zaten sosyolojiye galiba onu atmışlar değil mi?
- Zaten sosyolojide diyor ki "bana felsefe dersi vermiyorlar. Sırf felsefe anlatmak için burayı kabul ettim" diyor.
- Dünya görüşünden dolayı mı dışladılar hocam?
- Bilmiyorum onlar o Vehbi Bey falan onlar onu dışlamışlar. Dünya görüşü
- E çok şey bir dünya görüşü yok.
- Yok, canım yok. Böyle fikri bir değişmesi vardı. Mesela
- Hatta bir ara Marksist filan da oldu.
- Marksist tabi, tabi otuzlu yıllarda. Dönmüş en sonunda işte Tarihi Maddeciliğe Reddiyeyi yazmış.
- Evet.
- Yani günlük politikayla alakası yoktu.
- Mütedeyyin bir insan mıydı?
- Hayır, hayır. Hiç
- İçki içer miydi hocam?
- Hayır. Sigara da içmezdi.
- Sigara da içmezdi he.
- Ama çok bilgili değil mi Arapça, Farsça filan galiba.
- Çok, çok geniş bilgisi.
- Biliyordu değil mi hocam İslam kültürü hakkında.
- Fransızca'sı da çok iyiydi. Çok geniş bilgisi vardı. Dedi ki bir gün, o kusuru oydu. Keşke az yazsaydı. Bir de ben dedim ki Hilmi Ziya Bey burada değil de Avrupa'da olsaydı büyük bir filozof olurdu.
- Öyle değil mi?
- Metot meselesi.

- İşte metot meselesi.
- Evet, metot meselesi. Yetişme tarzı bizim Türk ulusunun.
- Çünkü otodidakttı. Kendi kendini yetiştirmiş.
- Dedi ki düşünüyorum da dedi benden sonra bir şey kalmayacak geriye.
- Ne zaman dedi hocam bunu?
- İşte bilmiyorum orayı hatırlıyorum. Dedi ki niye mesela her sahada yazdım dedi yahu memleketin ihtiyacı var öğrenciye veriyorsun kitap yok, o zaman hakikaten Türkçe kitap yok. Yani öğrenciye yetiştirmek için. Sanat Tarihi yazmış, Mantık Tarihi yazmış, Felsefe yazmış, Sosyoloji yazmış, Psikoloji yazmış.
- Keşke bir konuya teksif olsaydı.
- Olsaydı. O zekâ ve o hafıza mesela bakın hafızası öyle kuvvetliydi ki. Şimdi kitaplarında dipnot verir, mesela ne bileyim işte Bergson falan kitap altlarında Sayfa numarası yok niye biliyor musunuz? Millet zannediyor ki bilmiyor Şimdi kafasında fikir var bu Bergson'un fikri ama sayfayı hatırlamıyor. Yani acayip böyle fotoğraf çeker gibi sanki okuduğu aklında kalıyordu yani.
- Güzel çalışmaları yaptı değil mi hocam? Mesela 1930'larda yazdığı Türk düşüncesiyle ilgili ondan sonra yine onu devam ettirdi.
- Türk Düşünce Tarihini yazdı son zamanlarda
- Türk Tefekkür Tarihiydi galiba eskisi
- Onu çevirdi
- O değil mi hocam çok kapsayıcı
- Elbette
- Gerçi ufak tefek hatalar olabilir
- Hata o kadar şeyde olur
- O kadar kapsayıcı olduğu için
- Son zamanlarında Türk Düşünce Tarihini yazdı. Şunlar okuduğu aklında kalıyor, hafızada kalıyor.
- O da çok az insanın sahip olabileceği bir şey
- On sene evvel okuduğu kitabı hatırlıyor.
- Çok da meraklı araştırmacı bir zihin değil mi hocam? Yetinmiyor hiç öğrendiğiyle
- Hiç, hiç
- Devamlı yeni şeyler öğrenmek istiyor.
- İşte bir dünyası var felsefe dünyası sırf dersi talebeye anlatmıyordu kendine anlatıyordu. Tatmin olmak için.
- Yakın bir arkadaşı filan yok muydu?
- Yok, öyle eşi dostu yok.
- Yalnız biriydi.

- Yalnız bir adamdı.
- Düşünen insanların maalesef yalnızlığı herhalde mukadder bir şey. Hocam çok teşekkür ediyorum.
- Estağfurullah.
- Başka söyleyeceğiniz var mıydı? Unutmadan. Güzel bir konuşma oldu çünkü. Belki yazdıklarınızla ilgili hani onların istediğiniz doğrultuda anlaşılması için.
- Ben başta söyledim ya yazdıklarımı bir akis görmüyorum ki.
- Siz de yalnızsınız değil mi hocam?
- Ben mesela ya o kadar emek verdim. Yeni bir şeyler söylediğimi zannediyorum.
- Bu zihniyetle alakalı.
- Zihniyetle ilgili, hürriyetle ilgili. Yahu hiç bir ses seda, insan şey oluyor.
- Hocam son Ilgaz'da yaptığımız toplantıda Abdülkuddüs Bey o sizi takdim etti, eserlerinizle ilgili.
- Siz de aynı şeyden şikâyetçi olmanız lazım. Türkiye'de bu yok.
- Evet, yalnızız hocam, böyle bir adalar halinde yaşıyoruz.
- Yani hani eleştirse şu iyi, şu kötü, şu yanlış, şu doğru insana şevk de gelir.
- Hocam bunun ben ileride olacağını düşünüyorum.
- Otursun, henüz vakit erkendir bunun için.
- Ne diyorum ben biliyor musun bu aynı sizin gibi düşünüyorum. Olmazsa olmasın ben yazayım bırakayım.
- Evet hocam.
- Yarın bir tanesi gelir
- Bu muhakkak olacaktır.
- Takdir eder.
- Evet, ben de ona inanıyorum. Son olarak şimdi aklıma geldi. Eğer siz ilave edecek bir şeyiniz yoksa bu çok sayıda şimdi üniversite açıldı Türkiye'de ve çok sayıda felsefe bölümü var. İster istemez bu birden bire sayı artışından dolayı belki bir kalite düşmesi de olabilir.
- Olabilir.
- Ne diyorsunuz hocam?
- Valla bu kadar
- Olumlu bir açılım mıdır?
- Ben olumlu görmüyorum. Şunun için görmüyorum. Felsefe bölümü aç, aç da hoca olmadıktan sonra, doktorasını yapmış bir kişi tayin ediyor. Felsefe bölümü açıyor. Bununla olmaz.
- Nitelik önemli değil mi hocam?

- Nitelik. Niceliğinde de bunun, ne diye açıyorsun yahu, yani bir kişi gençliğinde henüz öğretim tecrübesi yok, bilgi için tecrübesi yok. Daha yeni bir doktora yapmış bir bölümü teslim ediyorsun bunlara bu olmaz ya. Olmaz. Fakat niye yani bizde maalesef üniversite seviyesinde bu felsefenin bir etkinliği yok.
- E peki hayatımızda felsefenin bir
- Yok hiçbir şeyi yok.
- Değil mi etkinliği. Mesela siyasetçilerimizde filan hiç.
- Hiç, hiç hiç hiç. Bir iyi tarafı şu eskiden felsefe tabuydu yani. Ben öğrenciyken trende gidip gelirken felsefe öğrencisi olduğumuzu söyleyemezdik. Çünkü ya dinsiz, ya komünist.
- İyi gözle bakmazlardı.
- İyi gözle bakmazlardı. Bu kanaat silindi.
- Evet. Şimdi bir ölçüde itibarı var hocam. Kitaplar satılıyor daha çok sayıda.
- Bir o bakımdan. İki benim gençliğimde işte klasikler hariç Türkçe felsefe kitabı yoktu.
- Evet.
- Şimdi her taraf felsefe kitabı.
- Doğru.
- Tercümeleler, telifler var. Sonra benim zamanımda hocaların sayısı bir elin parmağı kadardı. Şimdi onlarca hoca var.
- Evet çok fazla.
- Yani felsefe iyi yola girdi. Bu niceliğin bir nitelik doğurmasını beklemek lazım.
- Umarım, biraz belki sabır gerekiyor.
- Olur geç de olsa. Sabır gerekir. Bundan bir şey çıkar.
- Evet umarız hocam inşallah.
- Bu kadar çok felsefeyle meşgul olan insanların içinde münevveri çıkar.
- Muhakkak çıkar. Muhakkak çıkar.
- Onun için yani ümitsiz değilim.
- Evet.
- Bu gençlerin böyle heves etme, yurtdışında, yurtiçinde doktora yapmaları. Bunlar güzel şeyler. Bizim zamanımızda yoktu bunlar yahu.
- Bir de hocam şimdi değişik sahalardan gelenler oluyor.
- Evet, evet.
- İşte hekim oluyor. Tarihçi oluyor, sosyolog oluyor. Felsefe çalışıyor.
- Elbette.
- Yani bu da bir açılım.
- Mesela ben doktoramı yaptığım zaman Türkiye’de felsefeden Türkiye’de yaptım ama. Doktora yapan üç dört kişi miydik neydik.

- Aaa öyle değil mi evet doğru.
- Bak Ankara'da bir Mubahat benden önce.
- E Nermi Bey. Nermi Bey Türkiye'de yaptı değil mi?
- Evet. Nermi bey vardı.
- Bedia Hanım belki olabilir.
- Bedia Hanım iki. Bir de Ziya Somar galiba vermiş.
- O kadar değil mi hocam?
- O kadar. Bir de burada benimle Mubahat.
- E İsmail Bey o Avusturya'da yaptı değil mi?
- O dışarıda yaptı.
- Dışarıda yapmış.
- Şimdi öyle değil yahu. Şimdi ohooo.
- Ha siz yerlisiniz evet. Burada yapanlardan çok güzel ve ilk.
- İlk ve ondan benim şeyim de saydım benim iyiliğim de şu benim jüri üyelerimde
- Gerçekten
- Bir tek Nermi Bey'in yaşı size yakınmış o 25 doğumlu.
- O yeni profesör olmuştu.
- Yeni olmuş evet.
- Yeni profesör olmuştu.
- Siz 27 doğumlusunuz o 25 doğumlu
- O profesör olmuştu benim jürime girdi.
- Yeni olmuştu daha. E bütün ünlü filozoflarımız sizin jürinizdeymiş hocam.
- O bakımdan ben o bakımdan şanslıyım.
- Doktoramda da üç kişiydi o sıra. Doktora tezimde
- Kimler vardı hocam?
- Hilmi Ziya Bey, Nusret Bey, bir de bizim fakültede bir Arap vardı. Tanci Muhammed Tanci, üçü.
- Orada çok güzel gerçekten ilk olmanız.
- Orada buradan sonra sükün etti.
- Peki hocam şimdi beş kişiye baktığımız zaman bunların hani sizden galiba duymuştum, öğrenci sınavlarında bile birbirlerine arkasını dönerlermiş kavgalı oldukları için, sizin jürinizde öyle bir şey yoktu herhalde.
- Hayır, hayır orada dostça görünüyorlardı. Dostça görünüyorlardı. Onların içerisinde de bakıyorum hepsi iyi hocalar muhakkak ama en verimli olan Hilmi Ziya Bey ile Takıyyettin Bey.
- Öbürküler çok fazla bir şey öğretmediler.

- Vehbi Bey'in hiçbir şeysi yoktur. Macit Türk Bey'in bir tek tarihi vardır. Nermi Bey de işte iki tane. Ama Hilmi Ziya Bey
- Takiyettin Bey anlatmıştı hocam. İşte Vehbi Bey'e demişler ki Vehbi seni profesör yapacağız ama bir şey yazman lazım o da demiş ki siz beni yapın ben söz veriyorum yazacağım, demiş yazmamıştı.
- Yoktu bir şeysi, incecik bir şey var.
- Galiba bir mantık kitabı mı?
- Metodoloji.
- Evet.
- O da herkesin bildiği. Fizikte metot, kimyada metot. Bir de bir felsefe tarihi tercümesi.
- Weber'den.
- Weber'den.
- Evet, evet. Biliyorum hocam.
- Felsefe yok.
- Ötekilerin vardı. Hilmi Ziya Bey'le, Takiyettin Bey verimli ama. Hilmi Ziya Bey geniş, dağınık ama Takiyettin Bey tutarlı belli bir akımın içinde.
- Evet Almanya'da belli bir metot edinmiş.
- Kitapları belli bir bütünlük arz ediyor.
- Doğru.
- Ben onun kitaplarını imtihan jürimde olduğu için hepsini okudum. Hep de kitabından sordu.
- Hep kitabından mı sordu?
- Evet
- Hatırlıyor musunuz hocam mesela, ne sorduğunu mesela fenomen nedir filan gibi şeyler sorardı.
- O kültür tabakaları
- E vardı değil mi?
- Vardı evet. Hep kitabından sordu.
- Varlık tabakaları onları sormuş.
- Evet. O kalmış aklımda Vehbi Eralp da şeyi sordu: Kant'la Aristo'nun kategorilerini mukayese edin dedi.
- Vehbi Bey'in çok iyi hoca olduğunu söylediler. Derste çok iyi öğretirmiş.
- Bilmiyorum. Vehbi Bey bir defa orada gördüm bir daha da görmedim. O kadar işte.
- Peki hocam var mı söyleyeceğiniz?
- Estağfurullah. Sağ olsun. Macit Bey'i pek yakından görmedim uzaktan böyle şu Macit Bey diyorlardı.
- Sınavınızda yoktu Macit Bey.

- Hayır o yoktu. İşte beş kişilerdi. Takiyettin, Hilmi Ziya Bey, Nermi Bey, Nusret Bey.
- Çok iyi olmuş hocam işte, bunca yıl gerçekten
- Bunlardan çok şeyler öğrendik. Allah razı olsun hepsinden. Hepsinden bir şey öğrendik. Onun kitaplarını okurken onlardan da öğrendik. Fakat sonra şey benimle kırıldı.
- Kim o hocam?
- Takiyettin Bey.
- Öyle mi size kırgın mıydı?
- Şuradan kırıldı. Tüten'in tezi.
- Heee. Onu hatırlıyorum. Tüten'i.
- Hiçbir şey yok.
- Doçentlik tezi değil mi?
- Doçentlik tezi. Menfi verdim.
- Kim vardı jüride hocam sizden başka?
- Benden başka Nihat Keklik vardı. İsmail Tunalı vardı. Cemal vardı.
- Cemal Yıldırım.
- Efendim öyle oldu ki beş kişinin dört menfi, bir müspet.
- O da Takiyettin Bey müspet.
- Takiyettin Bey. Şimdi baktım hiçbir şey yok. Ciddi bir rapor yazdım. On iki madde. Hiç unutmam bu rakamı. Şu sebepten, şu sebepten, şu sebepten. Dedi ki Necati Bey dedi bana diğerlerini anladım ama dedi sen niye böyle yapıyorsun.
- Evet.
- Dedim hocam bakın dedim ben size bu raporun suretini vereyim. Lütfen bunu Tomris Hanım'a verin okusun. Eğer hatam varsam bana ne dersiniz deyin.
- Neden siz okuyun demediniz? Tomris Hanım'a dediniz.
- O okumuş zaten.
- Hani bana inanmıyorsa bir de Tomris Hanım'a sorsun.
- Tomris Hanım'ın bayağı bir etkisi vardı. Çok iyi demişsiniz. Sezmişsiniz.
- Dedim Tomris Hanım'a verin. Ben haksız mıyım? Hocanın kitabını olduğu gibi aktarmış. Takiyettin Bey'in başka bir şey demiyor. Aynı özetlenmiş
- Tüten Hanım iyi niyetli, iyi ders veren bir hocaydı..
- Bir tek o girdiğim hepsine olumlu oldum. Bir tek ona olumsuz oldum. O da hiç tutar tarafı yoktu.
- Belki birkaç eser yazmasını filan söyleseydi Tüten Hanım'a daha bir sağlam sınava girmiş olabilirdi.
- Hoca raporu okuyor. Dedikleri yok kitapta. Kafadan yazmış, şu şu şunlardır hocam bunlar yok. Çok üzüldüm ama. Tüten bir daha da girmede.

- Girmedi evet.
- Hakikaten Takiyettin Bey iyi bir hocaydı. Siz daha iyi yakından tanıyorsunuz.
- Evet, benim öyle bir şansım oldu hocam. Ailecek de görüşmek imkânımız oldu. İyi oldu.
- Bu kadar mı hocam söyleyecekleriniz?
- Tamam, sağ ol. Yordum sizi de.
- Ben de çok teşekkür ediyorum. Ben sizi yordum esas.
- İnşallah saçmalamamışımdır.
- Estağfurullah hocam, olur mu?

Konuşma zamanı: Ocak 2011

Konuşma yeri: Ankara, Bahçelievler, Necati Öner'in evi.